

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa/>

№ 25 (2354) Год XLVI

Беласток 24 чэрвеня 2001 г.

Цана 1,50 зл.

Зразумець іншых

Аляксандр ВЯРЬЦКІ

Пад такім лозунгам 9 чэрвеня г.г. адбыўся ў Нацыянальнай бібліятэцы ў Варшаве семінар, прысвечаны пытанню шматкультурнай адукацыі. Семінар вёў былы віцэ-міністр культуры Рэчы Паспалітай Стэфан Старчэўскі.

Семінар гэты з'явіўся на свет акурат цяпер невыпадкова. Польскае грамадства вярэдзіць шасцідзясяцігадовай даўнасці масавае забойства ў Ядвабным і разважанне пра яго прычыны выклікае і пытанне пра шматкультурную адукацыю, асабліва ж пра знаёмства з культурай суседзяў. Гутарка засяроджвалася галоўным чынам вакол узаемапазнання палякаў з нацыянальнымі і рэлігійнымі меншасцямі побач іх. Спачатку выказваліся такія вядомыя аўтарытэты як Міхал Ягела — раней віцэ-міністр культуры Рэчы Паспалітай, а сёння дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі, Багуміла Бэрдыхоўская — віцэ-дырэктар замежнага вясчання Польскага радыё і іншыя. Пазней выказваліся і запрошаныя прадстаўнікі культурна-асветных устаноў з цэлай краіны. Узровень выказванняў розных прамоўцаў быў вельмі рассяяны — ад паэтычных узлётаў у абстрактныя прасторы да чыноўніцкіх справаздач.

Стэфан Старчэўскі прыгануў інтэрв'ю Эдварда Герка, якое ён даў югаслаўскаму пісьменніку Міодрагу Булатавічу ў сярэдзіне сямідзесятых гадоў. На пытанне сербскага пісьменніка з Чарнагорыі, што польскі лідэр лічыць сваім найбольшым дасягненнем, Эдвард Герэк адказаў, што гэта аўтамабіль „Малох“ і этнічная аднароднасць палякаў...

Міхал Ягела заявіў, што Нацыянальная бібліятэка з'яўляецца супольным домам, у тым ліку меншасцей і іншых замежных культур, на якія польская культура ўплывае, а яны ўплываюць на польскую культуру. Дакладчык, які на працягу многіх гадоў сутыкаўся з праблемамі культуры нацыянальных меншасцей, звярнуў увагу, што самыя меншасці і іх культура так здамінаваны большасцю, што знаходзяцца на грані самачыннага асіміляцыйнага націску. Валавая датацыя на культуру ўсіх нацыянальных меншасцей у Польшчы роўная сёння кошту ўтрымання аднаго ваяводскага тэатра. Асіміляцыю меншасцей паскарае крэсавы менталітэт — разбухлы патрыятызм, які з'яўляецца жыватворнай глебай шавінізму. Крэсавы менталітэт выступае ў людзей без зацвярдзелай тоеснасці, якія баяцца падзяліцца, напрыклад, Маношкам з беларусамі.

Адмоўнае выказванне Міхала Ягелы пра разбухлы патрыятызм аспрэчвала Багуміла Бэрдыхоўская, якую здзівіла асярота перад патрыятызмам. Выказала яна меркаванне, што немнагалікія нацыянальныя меншасці ў Польшчы не з'яўляюцца палітычнай праблемай у дзяржаве. Калі адсотак галасоў на кандыдатаў нямецкай меншасці ў самаўрады астаецца пастаянным, то такі ж адсотак на кандыдатаў у Сейм сістэматычна падае. Культуру меншасцей трэба паказваць не ў часе рэдкіх прынагодных акцый, але сістэма [працяг 4]

„Траецкія музыкі”.

Сцэна, выканаўцы і Валянціна Ласкевіч! — пачалося Свята беларускай культуры ў Беластоку.

Сёння ў нас свята

Міра ЛУКША

Дзесятага чэрвеня на свята ў Беластоку сышлося шмат народу. Не было парожніх лавак у амфітэатры, да таго ж былі аматары фэставых прыемнасцей, якія сядзелі пад парасонамі, частаваліся, пахаджвалі па траўцы наўкол амфітэатра, куплялі дзецям і сабе розныя прынадныя рэчы. І як ніколі ў гісторыі гэтага свята, не караціліся чэргі каля столікаў з кнігамі і касетами, што ўціснутыя былі паміж прадаўцоў саламяных, драўляных ды скураных цудаў беларускіх мастакоў (Любы Блохінай, Тамары Блудавай, Аляксея Пярвухіна з Гродна) ды нашых рукадзельніц-вышывальніц майстрых таленавітых на ўсе рукі Любы Гаўрылюк з Козлікаў ды Ніны Цыванюк з Гарадка. А кніг было шмат — асабіста прадаваў іх шэф Цэнтра друку і кнігі славянскіх народаў у Варшаве Ян Заброцкі, падпісвалі свае творы „белавежцы” Віктар Швед і Васіль Петручук. Праўда, прыдаўся б стол аддзельны для „белавежцаў”, бо гэтыя цікавыя аўтары і мужчыны ніклі разам са сваімі кніжкамі пасярод аграмаднага варшаўскага збору.

„Ты стой каля нас, Міра, — звяртаўся В. Швед да сяброўкі з літаб'яднання, — бо калі ты каля нас, нам добра «гандаль» ідзе, і праходзяць нас неяк заўважаюць”. Спраўды, справа таксама і ў рэкламе: „Вось, дарагое спадарства, перад вамі Швед... з-за Мора, які піша па-беларуску для вашых дзетак і для вас...” І вось той „заморскі «Швед»”, як ніколі на нікім беларускім фэсце падпісаў амаль усе кніжкі са свайго багатага чамаданчыка. Падобна было і з Я. Заброцкім.

— Я ўжо шосты год прыязджаю з кнігамі. Ніколі такога руху пры кнігах, як

сёлета, не было. Думаю, што справа і не ў грашах. Я, вось, паехаў быў з кніжкамі на дажынку ў Курашаве пабачыць ці ёсць сэнс ездзіць. І я там больш іх прадаў, чым на святах беларускай культуры ў Беластоку. А людзі мне казалі: „Янак, мне ўжо тэлебачанне абрыдла, хапае мне яго. Бачыш, купіў я ў цябе кніжку. Пайду, у агародзе пачытаю. Чаму раней не купляў? А дзе меў купіць? Ехаць у Беласток, 60 кіламетраў, ды і магазін той шукаць... А я ж магу адну дзве кнігі ў месяц сабе купіць...” А сёння ў Беластоку я прадаў кнігі і касет на больш за тры тысячы злотых! Карыстаюцца зацікаўленнем кнігі гістарычныя, пра праваслава, Беласточыну...

Падходзілі дзеці з бацькамі, але, як зазначыў мужчына сярэдняга ўзросту, сам ён чытаць умее па-беларуску, бо вучыўся, а сын яго, каб і хацеў, чытаць не зможа, бо ж нават літар кірылічных у школе яму не паказалі. *Ale z książki nigdy się nie wyrasta!* Таму вось Віктар Швед перакладае свае творы на польскую мову. Ягонныя кніжкі для дзяцей куплялі часта бабулі (з дзяцінства знаёмыя з аўтарам і яго творамі!) сваім унукам у падарунку, у прыдатак да саламяных капелюшоў ды гліняных цудаў, па сцежачцы пад парасоны, дзе прадаваліся стравы для цела. І гэты кніжна-цацаццы акцэнт быў як маленькая кропелька тае іншае, не песеннае культуры, якая лілася са сцэны.

На сцэне амфітэатра, пасля песні ў выкананні аб'яднаных сіл „Каласкоў” ды „Крыніцы”, прывітаў усіх старшыня БГКТ Ян Сычэўскі. Спачатку пералічыў усіх афіцыйных асоб, а ўдастоілі свята надзвычайны і паўнамоцны пасол [працяг 3]

Ранча „Купала”

На ранча „Купала”, распаложаным каля Белавежскай пушчы, выкапаны ўжо басейн, па якім можна плаваць на водным веласіпедзе або пантоннай лодцы. Побач басейна раскінуліся два ставы для рыбалкі. Турысты-вудзільшчыкі пасля рыбалкі могуць правесці час пры вогнішчы, спячы мяса ці рыбу.

[агратурызм 3]

„Траецкія музыкі” ў Саколцы

Публіка магла пераканацца, што беларуская песня меладыйная, проста непаўторная. На ўвагу заслугоўвае факт, што загадчык аддзела культуры Барысаўскага райвыканкама Міхась Храпко дзве песні праспяваў саля і дзве ў дуэце са сваёй жонкай. Спявалі яны класна.

[фэст 3]

Ціхае мястэчка над Бугам

Улады Мельніка пяцісотую гадавіну аб'яўлення князем Аляксандрам прывілі і прысваення мясцовасці гарадскіх правоў хочучы выкарыстаць для рэкламы мястэчка. З гэтай нагоды запланавана шмат мерапрыемстваў. Па гэтай прычыне Беларускае гістарычнае таварыства ладзіла канферэнцыю ў Мельніку. Была яна прысвечана гісторыі Вялікага княства Літоўскага і этнагенезісу беларусаў.

[канферэнцыя 4]

Сацыяльная бездапаможнасць

Гмінны асяродак сацыяльнай дапамогі змагаецца з алкагалізмам, беспрацоўем і інвалідствам. На дзейнасць атрымоўвае ваяводскаму і міністэрскаму субвенцыі, а таксама дробныя сумы з гміннага бюджэту. Фінансавая падтрымка прыходзіць нерэгулярна, што стварае дадатковыя клопаты.

[анека 5]

У гасцях у Шаркоўшчыне

У дарозе з Браслава ў Шаркоўшчыну мы ўважна сачылі па палях, каб не правароніць урочышча Райполь-Дубавое, маёнтка, дзе пражывалі продкі нашага сябра Алега Латышонка. Кліменцік (Алегаў дзед), і яго брат Ёзік Латышонкі гаспадарылі на 80-ці гектарах зямлі. Гадавалі ладны статак вараных коней.

[падарожжа 9]

Галодны і халодны быў

Калі ў Расіі настаў балаган, мы, пасля шасці гадоў пражывання там, сталі ўцякаць. Ехалі цэлае лета. На граніцы патрабавалі пасведчанне, што мы — адсюль. У мамы была старая асекурацыя на будынку...

[успаміны 10]

Беларусь — беларусы

Мітрапаліт Сава — ганаровы доктар Беластоцкага ўніверсітэта

Першаіерарх Польскай аўтакефальнай Праваслаўнай царквы мітрапаліт Сава 8 чэрвеня 2001 г. атрымаў званне ганаровага доктара Беластоцкага ўніверсітэта, на якім узначальвае Кафедру праваслаўнай тэалогіі. Гэта пятая асоба ўзнагароджаная ў такі спосаб беластоцкай вучэльняй. Перад ім ганаровае званне атрымалі, між іншым, Ежы Гедройц і апошні прэзідэнт РП на эміграцыі Рышард Качароўскі.

— Дзяржаўны дзеяч вядомы ў Еўропе і свеце, вялікі чалавек, які выйшаў са сціпых жыццёвых умоў, і які дайшоў да пашаны і годнасці, — гаварыў аб мітрапаліце ў ляўдацы рэктар ўніверсітэта праф. Адам Ямруз. Прыпомніў ён, што калі пару гадоў таму вырашаліся лёсы ўніверсітэта, мітрапаліт падтрымоўваў гэтыя намаганні.

У выказваннях падкрэсліваліся заслугі мітрапаліта Савы ў екуменічнай і навуковай сферы. Ён — прафесар багаслоўскіх навук, аўтар каля ста навуковых публікацый, прысвечаных шматграннай тэалагічнай і грамадскай тэматыцы, між іншым, прароцтвам Старога завету, ролі Багародзіцы ў святле Свяшчэннага пісання і актуальнага становішча Царквы ў Польшчы.

— Такімі будуць касцёлы ў Польшчы, якім іх духоўных абучэнне, — сказаў прафесар Варшаўскага ўніверсітэта Міхал Петшак, спасылаючыся на выкладчыцкую дзейнасць мітрапа-

літа Савы ў Хрысціянскай тэалагічнай акадэміі.

— Калі з маёй працы нешта вынікла, прымаю гэта з пакарай і годнасцю, — сказаў мітрапаліт Варшавы і ўсяе Польшчы Сава. Дзякуючы за ўзнагароду, звярнуў ён увагу на сучасную ролю Беластоцкага ўніверсітэта як вышэйшай навучальнай установы, распаложанай пры ўсходняй граніцы, а таксама на значэнне праваслаўнай культуры і навукі ў некалькіх апошніх стагоддзях.

Мітрапаліт адзначыў, спасылаючыся на словы іншага ганаровага доктара Беластоцкага ўніверсітэта, Ежы Гедройца, што вучэльня мусіць быць адкрытай на асаблівасці і культурнае багацце рэгіёна. Павінна таксама даследаваць шматкультурнае і многаканфесійнае пагранічча. Падкрэсліў таксама значэнне адкрыцця ва ўніверсітэце супольнага тэалагічнага факультэта: каталіцкага і праваслаўнага (ВНУ мае такія планы). Ужо два гады працуюць у Беластоку асобныя кафедры абедзвюх канфесій.

Ва ўрачыстасці ўдзельнічалі высокія госці, між іншым, біскупы Каталіцкага касцёла, іерархі Сабора ПАПЦ, Польскай екуменічнай рады і паслы праваслаўных краін, між іншым, Грэцыі, Югаславіі, Беларусі, Украіны, Балгарыі, Румыніі і Арменіі.

ПАП
Фота Міхала КОСЦЯ

Візавы рэжым для грамадзян РБ

Цяперашні год прынёс нямала непрыемных сюрпрызаў для аматараў падарожжаў па Еўропе. Адрозна некалькі дзяржаў заявілі аб увядзенні візавага рэжыму з Беларуссцю, што неадкладна пацягне за сабой неабходнасць нам з вамі накапляць для паездак на Запад больш грошай. Ужо даражэюць папулярныя раней аўтобусныя паездкі, а неўзабаве чакаецца і зусім момант ісціны для турыстычных фірм, простых беларускіх падарожнікаў і асабліва для „чаўнакоў”.

Наша самая непасрэдная заходняя суседка — Польшча — таксама намерваецца ўпускаць беларусаў на сваю тэ-

рыторыю толькі пры наяўнасці візы. Аднак на мінулым тыдні стала вядома, што ўвядзенне візавага рэжыму, хутчэй за ўсё, адтэрмінуюць да канца года. Але дрэнная вестка для „чаўнакоў” усё-такі ёсць. Адначасова польскія і беларускія мытныя службы рашылі разабрацца з тымі грамадзянамі, якія прывозяць на польскую тэрыторыю гарэлку і папярось, перасякаючы граніцу некалькі разоў у дзень. Афіцыйна гэта будзе называцца „ўпарадкаваннем перамяшчэння цераз граніцу”. Што канкрэтна маюць на ўвазе пад „ўпарадкаваннем”, пакуль што можна толькі здагадавацца.

Частная сабственность, 4.06.2001 г.

Першы крок да супрацоўніцтва

15-16 чэрвеня ў Гродзенскім дзяржаўным ўніверсітэце праходзілі Дні Беларастоцкага ўніверсітэта. Першыя кантакты паміж двума навучальнымі ўстановамі былі наладжаны ў 1987 годзе. Тады яшчэ з філіялам Варшаўскага ўніверсітэта ў Беластоку. Але такая шырока-маштабная сустрэча адбылася ўпершыню. Некалькі дзесяткаў выкладчыкаў і студэнтаў з Беластока прыехалі ў Гродна, каб бліжэй пазнаёміцца са сваімі беларускімі калегамі, паказаць навуковыя дасягненні, паразмаўляць пра планы будучага супрацоўніцтва.

Урачыстае адкрыццё Дзён Беларастоцкага ўніверсітэта праходзіла ў актавай зале філалагічнага факультэта ГДУ. Рэктар Гродзенскага ўніверсітэта Сяргей Маскевіч, пасля прывітання гасцей, азнаёміў прысутных з гісторыяй і сённяшнім днём сваёй навучальнай установы. За час існавання Гродзенскага педагагічнага інстытута, а з 1978 года ўніверсітэта, было падрыхтавана больш за 40 тысяч спецыялістаў. Зараз працуюць 11 факультэтаў, на якіх студэнты вучацца 45 спецыяльнасцям. На заканчэнне прамовы прафесар Маскевіч выказаў думку, што цеснае супрацоўніцтва магчымае, калі абедзве навучальныя ўстановы будуць улічваць інтарэсы і вопыт адзін аднаго. Рэктар Беларастоцкага ўніверсітэта прафесар Адам Ямруз сказаў пра значэнне сустрэчы. Па яго словах, згодна сумесным планам супрацоўніцтва, праз некалькі гадоў на аснове Гродзенскага і Беларастоцкага ўніверсітэтаў мяркуецца стварыць Усходні ўніверсітэт. Але для гэтага раней неабходна лепш пазнаёміцца.

Першым крокам і прызнаннем важнасці сумеснай працы можна лічыць рашэнне Рады Гродзенскага ўніверсітэта аб наданні Адаму Ямрузу звання ганаровага доктара ГДУ. Адпаведны дыплом быў урачыста ўручаны рэктару Беларастоцкага ўніверсітэта на сустрэчы. Адам Ямруз сказаў, што лічыць гэтае адзначэнне усяго ўніверсітэта ў Беластоку. А калі для прафесара які-небудзь тытул з’яўляецца важным, дык гэта менавіта званне ганаровага доктара. Ён таксама распавёў, пра сваю апошнюю сустрэчу з ганаровым доктарам Беларастоцкага ўніверсітэта Ежы Гедройцам, які сказаў, што будучыня Польшчы звязана з Беларуссцю. Таму, як адзначыў прафесар Ямруз, Гродзенскі ўніверсітэт найважнейшы для Беларастоцкага ўні-

версітэта, а Беларусь найважнейшая для Польшчы.

У сваю чаргу госці з Беластока падаравалі рэктару Сяргею Маскевічу камп’ютэр. Той ад хвалявання сам не заўважыў, як перайшоў на рускую мову. Да гэтага ён прамаўляў па-беларуску. Толькі польскі зварот „пан” і крамольны беларускі „спадар”, відаць, з асяржонасці, гродзенскі рэктар не мог вымавіць і называў свайго беластоцкага калегу „госпадыном”.

На ўрачыстай сустрэчы выступалі таксама прадстаўнікі студэнтаў абедзвюх навучальных устаноў. Прафесар Анджэй Садоўскі з Беластока прачытаў выклад „Грамадскія праблемы ўсходняга пагранічча ва ўмовах еўрапейскай трансфармацыі і інтэграцыі”. На заканчэнне імпрэзы выступіў хор Беларастоцкага ўніверсітэта. А вечарам усе паехалі ў праслаўленыя Элізай Ажэшка Багатыровічы. Там на беразе Нёмана адбылася вячэра. Перад гасцямі выступалі духавы аркестр і тэатр гумару Гродзенскага ўніверсітэта.

3 раніцы 16 чэрвеня праходзілі прэзентацыі факультэтаў Беларастоцкага ўніверсітэта, на якіх навукоўцы маглі падзяліцца вопытам, бліжэй пазнаёміцца, запланаваць будучыя кантакты. Скончыліся Дні Беларастоцкага ўніверсітэта баскетбольным матчам паміж жаночымі камандамі абедзвюх навучальных устаноў, у якім перамаглі гаспадыні.

— Гэтая сустрэча была вельмі важнай, — сказаў беластоцкі гісторык Алег Латышонак. — Безумоўна нічога канкрэтнага вырашана на ёй не магло быць. Але яна адкрыла шлях да ўзаемаадкрытасці, да будучага супрацоўніцтва. Я асабіста змог пазнаёміцца з многімі цікавымі людзьмі.

— Я вітаю такія імпрэзы, — сказаў гродзенскі гісторык Генадзь Семянчук. — Нам былі прадстаўлены новыя працы супрацоўнікаў Беларастоцкага ўніверсітэта. Госці паказалі высокі клас, добрую арганізацыю. Нягледзячы на тое, што іх навучальная ўстанова маладая, адчуваецца вышэйшы ўзровень, чым у нас. Думаю гэта з-за большай самастойнасці польскіх ўніверсітэтаў. Я задаволены, што заўважыў зацікаўленасць нашага рэктара ў супрацоўніцтве. Пасля гэтай сустрэчы павялічваецца шансы на агульныя праекты, на сумесную працу нашых і беластоцкіх факультэтаў.

Зміцер КІСЕЛЬ

Напад на сяброў ЗБС

7 чэрвеня 2001 года ў Гомелі адбыўся напад на прадстаўнікоў грамадскага аб’яднання Задзіночанне беларускіх студэнтаў, здзейснены з боку супрацоўнікаў адміністрацыі Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта падчас распаўсюджвання сябрамі Задзіночання афіцыйна зарэгістраванай „Студэнцкай газеты”. І хоць выканаўцы гэтых дзеянняў вядомыя, але дагэтуль не пакараныя і з боку дзяржаўных органаў не прынята ніякіх захадаў да гэтага.

У сувязі з інцыдэнтам Асамблея дэмакратычных недзяржаўных арганізацый Беларусі выказвае занепакоенасць. У адпаведнасці з арт. 22 Закона „Аб грамадскіх аб’яднаннях” грамадскія арганізацыі маюць права бесперашкодна распаўсюджаць інфармацыю, што мае дачыненне да іх дзейнасці. У адпаведнасці з арт. 5 дадзенага закона дзяржава не толькі не ўмешваецца ў дзейнасць грамадскіх аб’яднанняў, але і забяспечвае захаванне і абарону іх правоў і інтарэсаў. Інцыдэнт, што адбыўся 7 чэрвеня ў Гомелі, падкрэслівае факт негатывнага стаў-

лення дзяржаўных органаў і службоўцаў да арганізацый трэцяга сектара.

Існаванне гэтых арганізацый з’яўляецца неабходнай умовай існавання дэмакратычнага грамадства. Напад на сяброў Задзіночання беларускіх студэнтаў з’яўляецца адным са шматлікіх прыкладаў ціску дзяржаўных органаў на грамадскія арганізацыі. Ва ўмовах жорсткіх, незаконных адносін прадстаўнікоў дзяржаўных структур да сябраў грамадскіх арганізацый існаванне вольных, незалежных і самастойных аб’яднанняў грамадзян ставіцца пад пагрозу.

Асамблея дэмакратычных недзяржаўных арганізацый Беларусі заклікае правахоўныя органы правесці галоснае, незалежнае, аб’ектыўнае і аператыўнае расследаванне інцыдэнту, а ўсе дзяржаўныя органы — спыніць ціск на грамадскія аб’яднанні і забяспечыць выкананне арт. 36 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і Закона „Аб грамадскіх аб’яднаннях”.

Асамблея дэмакратычных недзяржаўных арганізацый Беларусі

Сёння ў нас свята

[1 працяг]

РБ у Польшчы Мікалай Крэчка, генеральны консул РП у Гродне Сільвестар Шостак, генеральны консул РБ у Беластоку Леанід Каравайка, дэпутаты Сейма Владзімеж Цімашэвіч, Сяргей Плева, прадстаўнік Міністэрства культуры Беларусі Тадэвуш Стружэцкі, прадстаўнік Міністэрства замежных спраў Беларусі, начальны упраўлення інфармацыі Павел Латушка, прадстаўнікі самаўрадаў гарадскіх, павятовых і гмінных, Падляскага сейміка, радныя ад СЛД гарадское рады Беластока (бурныя апладысметны публікі). *Z przekazem* прывітаў таксама Ян Сычэўскі прадстаўнікоў мас-медыяў, якім ён „асабліва ўдзячны”, здаецца, за рэкламу свае асобы і поглядаў. Павел Латушка зачытаў ліст ад намесніка прэм’ер-міністра РБ, міністра замежных спраў Міхаіла Хвастова, у якім міністр зазначыў, што „з вялікай павагай і ўдзячнасцю ўспрымаюцца ў Беларусі намаганні нашых су-

Ян Зброцкі.

айчыннікаў па арганізацыі святаў беларускай культуры, фестываляў песні, па ажыццяўленні шматлікіх іншых добрых спраў у галіне асветы, выдавецкай дзейнасці, музейнай справы, аматарскай творчасці” і перадаў БГКТ ад міністэрства збор найноўшых беларускіх выданняў.

У першых словах прывітання пажадаць мы вам хацелі, каб ад нашага спаткання сэрцы ў вас навесялелі. Каб настрой быў добры, весні, усіх з’яднаць мы хочам песняй! — прывітала ўсіх Валянціна Ласкевіч і запрасіла на сцэну „Распяваны Гарадок”, які амаль 50 гадоў расслаўляе беларускую песню. І перавінуліся ў каляровым вееры і „старыя” ансамблі, такія як курашаўскія „Незабудкі”, рыбаляўскія „Хлопцы-рыбалоўцы”, чыжоўскія „Чыжыяне”, ляўкоўскія „Цаглінікі”, збучанскія „Збучанкі”, маладыя беластоцкія „Каласкі”, бельскія „Васілёчкі”, козліцкая „Рэчанька” з усё бадзёрай Любай Гаўрылюк, эстрадных „Ас”, сямятыцкі „The Best”, моцныя маладзенькі ласінскія „Лісічкі”, Эвеліна Карчэўская, Сава і Міхась Астапчукі, Ала Каменская з сынам Давідам Дубцом, Аня Хадакоўская, Люба Гаўрылюк з Уладзімірам Іванюком. На заканчэнне ўзлунаў над сцэнай народны ансамбль „Траецкія музыкі” з Бела Русі. Публіка дамагалася яшчэ і „Прымакоў”, ды галоўны прымак (захварэўшы) быў прысутны духам: свята то ж нашае, з прытупам, з гумарам, для нашых хлопцаў ды дзяўчат. І тым разам дажджу не было, відаць, старшыня дагаварыўся ўжо з вярхамі.

Міра Лукша
Фота аўтара,

С. ГРЫНЯВІЦКАГА і Я. ЦЕЛУШЭЦКАГА

Павел Латушка і Мікалай Крэчка.

Віктар Швед падпісвае кнігі.

„Траецкія музыкі” ў Саколцы

Сакольшчына вядомая ткацкімі вырабамі, найбольш дыванамі, сакольскай пароды коньмі, татарскімі мячэцямі ў Багоніках і Крушынянах, вядомага пагранпераходам Кузніца — Брузгі, ды яшчэ Сакольскім прадпрыемствам будаўнічай сталяркі, вядомым добрымі драўнінымі вокнамі. У горадзе два храмы — царква і касцёл. Жывуць тут беларусы і палякі ды крыху татароў. Усе жывуць мірна і супольна праводзяць час на мерапрыемствах, якія адбываюцца ў час Дзён Саколкі. У рамках гэтых святкаванняў 9 чэрвеня адбыўся і беларускі народны фэст, арганізаваны сакольскімі ўладамі і Галоўным праўленнем БГКТ.

У суботні адвечорак пры мясцовым кінатэатры сабраліся людзі, прыехалі беларускія самадзейнікі Беласточчыны, ды адзін калектыў з Беларусі, з далёкага Барысава. Канцэрт адкрыў старшы-

ня Сакольскага аддзела БГКТ Сяргей Крышань, які перадаў голас бурмістру горада Станіславу Казлоўскаму, які прывітаў айчынных і замежных гасцей у тым ліку прэс-сакратара Міністэрства замежных спраў Паўла Латушку з жонкай, прадстаўніца Міністэрства культуры Беларусі Тадэвуша Стружэцкага, загадчыка аддзела культуры Барысаўскага выканкама Міхася Храпко. Чарговы прамоўца, старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі, моцна падкрэсліў прыхільнасць сакольскіх улад да БГКТоўскіх мерапрыемстваў і адначасова пажадаў усім прысутным добрага здароўя, плённых вынікаў у сваёй працы і нізкіх падаткаў. Сакратар ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч запрасіла на сцэну ансамбль народнай песні і танца „Траецкія музыкі” з Барысава пад мастацкім кіраўніцтвам Святланы Вашкевіч. У яго рэпертуары ў асноўным народныя песні. Не-

Ранча „Купала”

У 1946 годзе Арэшкава пацярпела ад вялікага пажару. Пагарэльцам выдзелілі новыя ўчасткі пад будову ў суседнім урочышчы. Там і пабудавалася Карней Галёнка. Паўвека пазней ягоны ўнук Зіновій Галёнка, які ў Варшаве мае завод гумавых вырабаў, а ў Гайнаўцы — рэстаран „Белая ружа”, вярнуўся са сталіцы ў роднае Арэшкава і рэалізуе план добраўпарадкавання гаспадаркі і прызначэння яе на адпачынаковы мэты.

На ранча „Купала”, распаложаным каля Белавежскай пушчы, выкапаны ўжо басейн, па якім можна плаваць на водным веласіпедзе або пантоннай

лодцы. Побач басейна раскінуліся два ставы для рыбалкі, абсаджаныя рознароднай воднай расліннасцю. Водзіцца ў іх шмат рыбы, а два гады хаваўся 50-кілаграмны сом. Турысты-вудзільшчыкі пасля рыбалкі могуць правесці час пры вогнішчы, спячы мяса ці рыбу, а ў непагадзь схаваліся пад саламяную страху.

Пару дзесяткаў метраў далей знаходзіцца вальера для конікаў тарпанаў, купленыя у Белавежы. За плотам уладальнік ранча сабраў усю хатнюю жывёлу, якую трымалі беларускія сяляне Падляшша. Сярод іх рэдкія пароды авечак і пярэстых свіней.

— Мой пансіён наведваюць людзі, якія хочуць адпачыць у цішыні, здалёк

каторыя з іх спяваюцца і ў нас, напрыклад, „Іванка”, „Не капайце крынічэньку”, „Ой, да на гарэ”. Музыкі карысталіся таксама народнымі інструментамі. Прысутныя маглі пераканацца, што беларуская песня і мелодычная, і ўзрушаючая, проста непаўторная. Высокі клас мастацтва паказала танцавальная група. Сем маладых барысаўскіх прыгажунь з грацыяй танцавалі „Кадріль”, „Лявоніху”, „Вальс”, „Рускі танец”, „Польку”. Чатыры разы пераапаналіся яны ў новыя ўборы і па новаму танцавалі, выклікаючы ў публіцы захапленне. На асабліваю ўвагу заслугоўвае таксама факт, што загадчык аддзела культуры Барысаўскага райвыканкама Міхась Храпко дзве песні прыгожа праспяваў сола і дзве ў дуэце са сваёй жонкай. Спявалі яны класна.

Барысаўскі калектыў паўстаў у 1996 годзе. Хутка дабіўся высокага мастацкага ўзроўню. Выступаў у многіх конкурсах і фестывалях у Беларусі, Італіі, два разы ў Грэцыі і ўпершыню ў Польшчы.

ад гарадскога гулу, — расказвае Зіновій Галёнка. — Адпачывалі ў мяне палітыкі, напрыклад, былы прэм’ер-міністр Владзімеж Цімашэвіч ці лідэр Польскай сацыялістычнай партыі Пётр Ікановіч з сям’ёй. Турысты з Нямеччыны прыслалі мне падзяку і бутэльку слівавіцы ды заявілі, што прыедуць праз год. Я намерваюся разбудаваць турыстычную базу, каб сюды маглі прыязджаць сем’і з дзецьмі, каб можна было арганізаваць сямейныя ўрачыстасці, напрыклад, выселлі.

Зіновій Галёнка плануе пабудоваць яшчэ рускую лазню (баню) і тэнісны корт. На сваім ранча арганізуе ён цыклічныя спартыўна-забаўляльныя мерапрыемствы.

З ансамблем прыехала майстар саламянага пляцення Людвіка Васіхіна. Можна было пабачыць прыгожыя яе вырабы з саломы.

Выступалі ў Саколцы эстрадныя гурты „Ас” з Беластока і „Грант” з вёскі Грабяні, што на Дуброўшчыне, а таксама „Распяваны Гарадок” пад мастацкім кіраўніцтвам Сцяпана Копы. Беларускі фэст у Саколцы закончыўся ўзаемнымі падзякамі. Ад імя гарадскіх улад шмат цёплых слоў у адрас ГП БГКТ і мастацкіх калектываў выказаў намеснік бурмістра Чэслаў Сонька, а ў адрас сакольскіх улад — Валянціна Ласкевіч.

Пасля фэсту ў сталовай школьнага інтэрната, загадчыкам якога з’яўляецца Сяргей Крышань, была падрыхтавана вячэра для выступаючых самадзейнікаў. І не абышлося без супольнага спявання беларускіх песень, танцаў і сардэчных размоў.

Міхась ХМЯЛЕЎСКІ

— У ліпені мінулага года арганізаваў я першы чэмпіянат свету і вёскі Арэшкава па кіданні абцугамі. Перамог прадстаўнік Славакіі, які раней пабываў у Гайнаўцы на фестывалі царкоўнай музыкі, — расказвае ўладальнік ранча. — Сёлета, 21 ліпеня, будзем працягваць названае спаборніцтва, а таксама правядзем агляд гармонікаў.

Пры дарозе, зараз за брамай будзе пансіён на 40 месцаў. Мае ён форму палацыка з вежамі. З самай высокай вежы ноччу будзе можна весці астранамічны назіранні, а днём — любаваліся панарамай Белавежскай пушчы.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Ціхае мястэчка над Бугам

У 1501 годзе вялікі князь літоўскі Аляксандр падпісаў у Мельніку над Бугам прывілею, якая была формай падзякі магнатам за ахвяраваную яму карону Каралеўства Польскага. Прывілея перадавала амаль усю ўладу ў дзяржаве сенату, у якім дамінавалі магнаты, і маргіналізавала значэнне шляхты. Сенат мог нават пазбавіць караля трона. Па зразумелых прычынах мельніцкая прывілея выклікала пратэсты шляхты, якая хутка вярнула сабе палітычнае значэнне.

Улады Мельніка пяцісотую гадавіну аб'яўлення князем Аляксандрам прывілеі і прысваення мясцовасці гарадскіх правоў хочуць выкарыстаць для рэкламы мястэчка. З гэтай нагоды запланавана шмат мерапрыемстваў культурнага характару, якія пройдуць летам гэтага года. Па гэтай самай прычыне Бе-

ларускае гістарычнае таварыства ладзіла канферэнцыю ў Мельніку ў днях 7-8 чэрвеня. Была яна прысвечана гісторыі Вялікага княства Літоўскага і этнагенезісу беларусаў. Мельнік, як памежны літоўскі гарадок, нават сімвалічна ўпісваўся ў канцэпцыю гэтай канферэнцыі.

Два дні гісторыкі з Польшчы, Беларусі, Літвы і Вялікабрытаніі разважалі вакол праблемы: хто стварыў дзяржаву, якая мела ў назве Літва і абымала тэрыторыю сённяшняй Беларусі, Украіны і ўсходняй Польшчы? Паколькі дамінуючым з'яўляецца мысленне катэгорыямі сучаснага нацыяналізму, тады і былі даволі вялікія разыходжанні паміж вучонымі гэтых краін.

Канферэнцыя ў Мельніку стала імпрэзай заўважальнай у горадзе. Прынялі ў ёй удзел ва ўсялякай форме мясцовыя эліты на чале з вайтам гміны Яўге-

нам Віхоўскім. Дарэчы, у мястэчку паралельна адбывалася другая навуковая сустрэча, а вакол маленькага гатэля і рэстарана „Панарама” круцілася шмат гасцей.

Штодзённае жыццё ў Мельніку плыве надта спакойна. Такое ўражанне можа скласціся зразу пасля ўезду ў гэтую мясцовасць. На вуліцах так мала людзей, што трэба добра разглядацца, каб спытаць каго-небудзь пра дарогу. У горадзе прыблізна палову жыхароў складаюць праваслаўныя, а другую палову — католікі. Гэтыя апошнія, вядома, палякі. Першых дзесяткамі гадоў усе успрымалі як беларусаў. Нядаўна, калі ў Бельску-Падляшскім некаторыя беларускія дзеячы сталі ўкраінцамі, пачалі жыхароў Беларускага паўдзень ад Нарвы называць „істинно українське людэ”. Праваслаўныя жыхары Мельніка самі прасябе заўяўляюць найчасцей „мы руськіе, значыць, свае, тутэйшыя людэ”. Такая форма самаакрэслення з'яўляецца, аднак, найчасцей пасля трэцяй чаркі. Так як амаль на ўсёй тэрыторыі праваслаўнай Беларускага паўдзень ад Нарвы большасць жыхароў карыстаецца польскай мовай, а пытанне пра нацыянальнасць успрымаюць з вялікай падазронасцю. Рускасць, паводле іх, мае аднак не этнічна-палітычны характар, але выключна рэлігійны. „Руськім” з'яўляецца тут кожны праваслаўны. Мясцовыя музыканты спяваюць расійскія, беларускія і ўкраінскія песні і называюць іх „нашымі”, „тутэйшымі”, „руськімі”.

Калі спытаць мясцовага жыхара пра міжэтнічныя, міжрэлігійныя адносіны, адкажа адразу: „У нас усе жывуць мір-

на, няма ніякіх канфліктаў”. Калі аднак мы размову працягнем, так ад палякаў, як і праваслаўных шмат чаго пачуем пра ўмоўнасць гэтага экюменізму. „Руськія” памятаюць палякам усе крыўды, прычыненыя ім у пасляваенны перыяд, каталіцызм успрымаюць як элемент „нянашай” цывілізацыі, як нешта чужое і непрыхільнае праваслаўнаму свету. Палякі з падобнай логікай разглядаюць суседства візантыйскага свету. Найбольш засярогі маюць да мясцовага святара, які, паводле іх, нічога не робіць дзеля яднання вернікаў двух абрадаў. Цяжка было дапытацца як на практыцы мела б выглядаць такая экюменічная актыўнасць, але можна было адчуць, што калі б у царкве пачалі прапаведваць на польскай мове, замест на рускай, быў бы гэта пажаданы напрамак зменаў дзеля замацавання экюменізму. Царква асталася там апошнім астравом, някранутым паланізацыйнымі працэсамі. Мясцовы святар — падкрэсліваюць з абурэннем палякі — нават на вуліцы размаўляе на рускай мове.

Мельнік уражвае сваёй соннай атмасферай і прыгожымі надбужанскімі краінамі. Адчувае гэта чалавек нават тады, калі прыедзе з троху большай вёскі як, напрыклад, з Беларускага. Горад знаходзіцца збоч галоўных дарог, таму няма там невыноснага руху аўтамабіляў, характэрнага празным мястэчкам тыпу Заблудава ці Васількава. Гэтая мясцовасць быццам знаходзілася на канцы свету. Добрае месца адпачынку кожнаму, хто хоча схвацца ад натоўпу і пластмасавай цывілізацыі.

Яўген Мірановіч

Высакародныя пастулаты

і горкае жыццё

„Нацыянальныя і этнічныя меншасці ды электронныя мас-медыі” — канферэнцыю з такой назвай ладзіла ў лістападзе мінулага года Польскае тэлебачанне. Канферэнцыя — з удзелам гасцей з Беларусі, Латвіі, Літвы, Украіны, Эстоніі — праходзіла ў найбольш шыкарным беластоцкім гатэлі „Галэмбеўскі”. Патранат над ёю ўзяў сам прэзідэнт Рэчы Паспалітай Аляксандр Кваснеўскі. Зачытаныя там даклады і галасы ў дыскусіі выйшлі з друку асобнай кнігай*.

Можам у ёй прачытаць пра гістарычныя і юрыдычныя абумоўленні прысутнасці праблематыкі нацыянальных меншасцей у электронных сродках масавай інфармацыі краін Цэнтральна-Усходняй Еўропы ды практыку ў некаторых

дзяржавах, госці з якіх былі ў Беларускаму. Можам прачытаць пра высакародныя прадпасылкі сарганізавання такой канферэнцыі і спісак яе ўдзельнікаў. Можам у завяршэнні кнігі прачытаць вынікі найнавейшых доследаў прафесара Андрэя Садоўскага пра рэлігійна-этнічную структуру жыхароў Падляшскага ваяводства. Але не можам таго, што мяне, як журналіста тэлебачання, які займаецца гэтымі пытаннямі, хвалюе найбольш — высноў. Цяжка палічыць такія пасляканферэнцыйныя разважанні Пятра Тымы: *Удзельнікі былі абсалютна згодны, што ў цяперашняй сітуацыі важнае, каб у мас-медыях былі паўнаважныя перадачы на мовах меншасцей ды адукацыйныя праграмы для большасці, якія б паказвалі культуру, рэлігію і гісторыю нацыянальных ды этнічных меншасцей. Усе, што прызнаюць такія вартасці, як дэмакратыя, правы ча-*

цы былі „валентынкі” і „гэлавінкі”, а школьны конкурс з гэтай нагоды выйграў вучань, які выстраіўся за труп-шкілет...

За глабалізацыю заступіўся Міраслаў Селятыцкі, дырэктар Цэнтра адукацыі настаўнікаў, які пераконваў, што глабалізацыя спараджае кантакты, а за імі і міжкультурную адукацыю. Трэба сачыць, каб у польскіх школах не выраслі такія дзеячы, як у згаданай Югаславіі.

На заканчэнне прывяду некалькі найбольш крылатых выказванняў з семінара. *Стэрэатыпы ўмяіаюць крыху праўды, таму яны такія жывучыя. Стэрэатып прыдае нам уласную тоеснасць. Чужыя патрэбныя нам як люстэрка дзеля фарміравання ўласнай тоеснасці. Калі нехта здаецца асіміляцый, той мае псіхічны недахоп. Грамадства так асімілявала, што можна гаварыць пра бескультурнасць. Аднароднае грамадства, гэта дыстыльваная вада без жыццядайных прымешак.*

Аляксандр Вярыцкі

лавека, свабода адзінкі, ведалі гэта і без беластоцкай канферэнцыі. Ніхто з тых, якія прызнаюць прынцыпы палітычнай карэктнасці, уголас гэтага не паважыцца аспрэчваць. Пытанне тут іншае: хто і як мае гэта рабіць.

Адзіным, хто стараўся высокую рыторыку звесці на грунт канкрэтаў быў Вальдэмар Янда — журналіст Кракаўскага асяродка Польскага тэлебачання, мастацкі дырэктар фестывалю этнічных фільмаў „У сябе”. Запрапанаванай ён стварыць у Польскім тэлебачанні рэдакцыю нацыянальных меншасцей, якая б каардынавала ініцыятывы паасобных асяродкаў. Штотыдзень у добры эфірны час у першай або другой праграме павінна выходзіць перадача з інфармацыяй пра найважнейшыя падзеі ў меншасных асяродках. Другая пастаянная перадача — на супольным канале рэгіянальных тэлецэнтраў — транслявала б рэпартажы і дакументальныя фільмы на гэтую тэму. Яго пастулаты прайшлі без рэха, а ў перадачы „У сябе”, якую ён колькі апошніх гадоў выдае на трэцім канале Польскага тэлебачання, з восені мінулага года нельга пусіць нічога новага, адны паўторы.

Бельскія выратавальнікі

У Бельску-Падляшскім ствараецца Цэнтр выратавальнага паведамлення (ЦВП) дзеля каардынацыі дзеянняў выратавальных служб у час стыхійных бедстваў і дарожна-транспартных аварыяў. Бельская пажарная камендатура распарацавала тэхнічныя асновы цэнтра і графік прац па яго стварэнні. Пажарнікі перадалі Галоўнаму каменданту Пажарнай аховы просьбу падтрымаць фінансава цэнтр сумай 136 000 зл. У цэнтры ўжо пастаўлена непасрэдная аналагавая тэлефонная сувязь з хуткай дапамогай. ЦВП распараджаецца таксама сучаснай камп'ютэрнай тэнікай і ўстаноўкай ГПС, дзякуючы якой дыс-

Выхад кніжкі „Нацыянальныя і этнічныя меншасці ды электронныя мас-медыі” нешчасліва супаў з вакацыйнымі праграмнымі абмежаваннямі ў Беларускаму тэлебачанні. Перадача нацыянальных меншасцей „Самі пра сябе” тры месяцы — ліпень, жнівень, верасень — будзе выходзіць не штотыдзень, як дагэтуль, а кожную другую нядзелю. (Пратэст Беларускага саюза ў гэтай справе, накіраваны старшыні Управы Польскага тэлебачання, друкавалі мы ў папярэднім нумары — рэд.) Прычына — няма грошай.

Як тады трэба разумець словы Юліуша Браўна, старшыні Краёвай рады радыёвяшчання і тэлебачання: *Вырашайчы пра падзел сродкаў з абанемента, трэба браць пад развагу перадачы для нацыянальных меншасцей, з камерцыйнага пункту гледжання менш атракцыйныя таму, што не маюць такой вялікай публікі, каб прыцягнуць многа рэкламаў, але вельмі важныя?* (раздзел „Тэзісы і мэты канферэнцыі” — с. 9)

Мікола Ваўранюк

* *Mniejszości narodowe i etniczne a media elektroniczne*, pod redakcją Andrzeja Sadowskiego i Tadeusza Skoczka, Białystok 2001.

петчар зможа дакладна акрэсліць месцазнаходжанне выратавальнага калектыву ў ходзе акцыі, паводле геаграфічных каардынатаў.

Цэнтр выратавальнага паведамлення мог бы пачаць працу на зломе III і IV кварталаў г.г., калі б цяпер атрымаў 100 тысяч злотых. Завяршэнне будовы цэнтра плануецца на канец 2002 года. Прадугледжваецца, што ЦВП будзе працаваць кругласутачна і будзе мець пастаянны кантакт з хуткай дапамогай і выратавальным аддзяленнем шпітала ды спецыялістамі іншых выратавальных службаў.

Міхал Мінцэвіч

Каб навучыліся беларускай мове

— Найважнейшае, каб вучань навучыўся беларускай мовы. Колькі часу будзе ён вучыцца, справа другарадная, бо вучоба кожнаму па-рознаму даецца. У большасці вучні ў нас здольныя, з амбіцыямі, хочучь далей паступаць у белліцэй, — заявіла настаўніца беларускай мовы Гайнаўскай белгімназіі Аліна Якімюк.

Вяртанне да народных традыцый

На занятках беларускай мовы вучні Гімназіі, што знаходзіцца пры Комплексе школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы ў Гайнаўцы, вярталіся да народных традыцый. Пасля ахвотнікі вышывалі народную беларускую вопратку і рабілі фатаграфіі вясковых прылад працы. Зараз каля кабінета беларускай мовы знаходзяцца прысвечаныя гэтым тэмам выстаўкі.

— У час урокаў беларускай мовы адклікаем да нашай гісторыі. Гаворым пра жыццё бабулек і дзядуляў нашых вучняў, каб усвядоміць, што жыццё не з'яўляецца адарваным ад каранёў. Калі мы прымалі ўдзел у арганізаваным „Зоркай” конкурсе „Наш клас”, вучні прыносілі гліняныя збаны, вышываныя ручнікі і сурвэткі. Я заўважыла, што вучні зацікаўлены вяртаннем да мінулага. У час урокаў знаёміліся мы з узорами народнай вышыўкі. Карыстаючыся традыцыйным беларускім узорам — матывам васілька — і чорным ды чырвоным колерамі, вучні выконвалі свае інтэрпрэтацыі, а пасля ахвотнікі ўзяліся за вышыўку дома, — сказала Аліна Якімюк.

Хлопцы вышывалі прасцейшыя ўзоры, а некаторыя дзяўчаты (Наталія Тэслюк, Адрыяна Кот, Каміла Лаўрыновіч, Ано́та Іванюк і Бася Петручук) узяліся вышываць жаночую народную вопратку: блузку, спадніцу, фартушок і сурвэткі.

— Мы яшчэ не закончылі свайго вышывання, бо гэтая праца патрабуе многа часу, — заявіла Каміла Лаўрыновіч, якая вышывае спадніцу.

Юстына Патэюк ездзіла да сваіх бабуляў у Койлы і Тапаркі і там сфатаграфавала старыя ручнікі ды іншыя вышываныя вырабы, посуд і гаспадарчыя прылады працы. Яе здымкі знаходзяцца на выстаўцы ў белліцэй.

Аўтарская праграма настаўніцы

Хутка міне ўжо два гады ад часу, калі пачала працаваць Гайнаўская белгімназія. У першым і другім класах па два аддзелы, а ў кожным вучыцца каля трыццаці вучняў. Настаўніца беларускай мовы Аліна Якімюк карыстаецца аўтарскай праграмай на аснове падручнікаў да сёмага і восьмага класаў былой пачатковай школы — „Крыніцы” і „Беларуская скарбніца”, бо ў школу яшчэ не прывезлі новых падручнікаў для гімназіі. Белгімназісты карыстаюцца таксама даступнымі ў школе зборнікамі беларускіх вершаў, падручнікамі па граматыцы з Беларусі, „Нівай” і „Czasopisem”.

— Навучанне беларускай мовы нялёгкае. Вучняў першых класаў раздзяляю на дзве групы: тых, якія вучыліся роднай мове ў пачатковай школе і гімназістаў, якія толькі знаёмяцца з бела-

Найбольш актыўныя белгімназісты з настаўніцай Алінай Якімюк.

рускім алфавітам. Тых другіх пачынаюць з „Буквара”, знаёмячы з літарамі, простымі словамі і вымаўленнем, а з вучнямі, якія раней вучыліся беларускай мове, вяду заняткі з больш складанымі тэкстамі. Пасля першага паўгоддзя абедзве групы пачынаюць вучыцца паводле адной праграмы, але толькі найздальнейшыя вучні з першай групы могуць раўняцца да мацнейшых гімназістаў. Надалей трэба яшчэ весці індывідуальную працу з многімі вучнямі, — сказала Аліна Якімюк.

Удзел у конкурсах

У конкурсе „Наш клас” гайнаўскія белгімназісты занялі трэцяе месца — за сваю ўзнагароду купілі 30 польска-беларускіх слоўнікаў, якімі карыстаюцца

на занятках беларускай мовы. У сёлетніх цэнтральных элімінацыях дэкламатарскага конкурсу „Роднае слова” белгімназісты Паўліна Васілюк і Дарак Герасімяк занялі другія месцы, у конкурсе беларускай гавэнды лаўрэатамі сталі Эвеліна Асіпюк і Паўліна Дунай, а ў конкурсе беларускай песні вакальны калектыў белгімназіі, якім апякуецца Бажэна Ляўчук, атрымаў вылучэнне. Вылучэнне атрымала таксама Эмілія Мароз, спяваючы песню „Табе”, да якой словы і музыку падбраў Данель Куптэль. Іаанна Дунай піша вершы па-беларуску, а адзін — „Сонца” — быў надрукаваны ў „Зорцы”.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Сацыяльная бездапаможнасць

Штотраз менш грошай на статутную дзейнасць атрымоўвае Гмінны асяродак сацыяльнай дапамогі ў Орлі. Намнога лепшым было становішча гэтай установы чатыры гады раней. Цяпер няма грошай на часовую дапамогу маламаёмным і не хапае на падкормліванне школьнікаў.

Гмінны асяродак сацыяльнай дапамогі змагаецца з алкагалізмам, беспрацоўем і інвалідствам. На сваю дзейнасць атрымоўвае ён ваяводскія і міністэрскія субвенцыі, а таксама дробныя сумы з гміннага бюджэту. Фінансавая падтрымка прыходзіць нерэгулярна, што стварае дадатковыя клопаты.

Сёлета з ваяводскага бюджэту арлянскі асяродак атрымае 221 тыс. зл., з чаго 152 тыс. зл. прызначаюцца на пастаянны дапамогі, 22 тыс. зл. — на сямейны дапамогі і 47 тыс. зл. — на ўтрыманне самога асяродка. Гэтых грошай хопіць толькі на задачы, перададзеныя ваяводскімі ўладамі. Асяро-

дак выступіў да ваяводы з прашэннем атрымаць дадатковыя 48 тыс. зл. на часовы дапамогі і 15 тыс. зл. на падкормліванне дзяцей. Магчыма, што атрымаюць іх у II паўгоддзі.

Няма ўжо грошай на часовую дапамогу. Яшчэ ў мінулым годзе асяродак распараджаўся сумай 24 тыс. зл., якія былі размеркаваны між 30 асоб (па 100-150 зл. на 2-3 месяцы). Сёлета да канца красавіка такой дапамогі не атрымаў ніхто.

Павялічваецца лічба асоб, якім прыслугоўвае пастаянная дапамога. У 1999 г. было 25 такіх асоб, у 2000 г. — 27, а цяпер — 29.

Міністэрства фінансаў перадало асяродку 5 560 зл. на дапамогу ветэранам. Аб дапамозе хадаінічаюць 40 чалавек і атрымаюць яны па 120 зл. кожны.

Астатнія сродкі паходзяць з гміннага бюджэту. І так, 13 тыс. зл. пойдзе на ўтрыманне асяродка, 20 тыс. зл. на мэ-

тавую дапамогу (закупка апалу, харчоў) — гэтых грошай заўсёды бывае замала, і 10 тыс. зл. на падкормліванне дзяцей у школах. За гэтыя грошы можна прахарчаваць 90 дзетак, а падкормлівання патрабуюць 120 школьнікаў.

Вінікі нястачы грошай адчуюць на сабе 30 дзетак. Абед у школе каштуе ўсяго 1,40 зл. і часта гэта адзіная гарачая страва на працягу дня.

Міхал МІНЦЭВІЧ
Фота аўтара

„Беларусы” Яўхіма Карскага

У выдавецтве „Беларускі кнігазбор” рыхтуюцца да знамянальнай падзеі: васьць-васьць павінна ўбачыць свет мнагатомная фундаментальная праца „Беларусы” філолага-славіста, заснавальніка беларускага мовазнаўства, этнографіі і фалькларыста, палеографіі Яўхіма Карскага (1861-1931). Практычна зварстанне выданне прадставілі 13 чэрвеня ў Грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы яе стваральнікі — галоўны рэдактар „Беларускага кнігазбору” пісьменнік Кастусь Цвірка і яго намеснік — супрацоўнік Інстытута літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук пісьменнік Язэп Янушкевіч. Дарэчы, упершыню праца вучонага была апублікавана ў 1903 годзе, таму яе сучаснае перавыданне прымеркавана да надыходзячага 100-гадовага юбілею.

Акадэмік Расійскай імператарскай акадэміі навук ураджэнец Гродзеншчыны Яўхім Карскі ўсё сваё жыццё прысвяціў навуковым

пошукам і вывучэнню этнічнай гісторыі беларускага народа, яго культуры і мовы. Паводле слоў Кастуся Цвірка, унікальнасць рабы Карскага ў тым, што ён упершыню навукова абгрунтаваў і растлумачыў свету, што такое беларускі народ і ў чым яго самабытнасць. Праца вучонага, якая ўвабрала тры важкія тамы з сямі самастойных выпускаў, па сутнасці стала энцыклапедыяй беларузнаўства.

Цяперашняе яе выданне мае больш асветны характар, растлумачыў Кастусь Цвірка. Яно знаёміць толькі з асноўнымі даследаваннямі і помнікамі пісьменства, якія ўвайшлі ў арыгінал. А своеасаблівым даведнікам па ўсіх трох тамах будзе ўступны артыкул Кастуся Цвірка і Язэпа Янушкевіча, які расказа пра асобу вучонага.

Наталія БЯГУН
БЕЛТА, 13 чэрвеня 2001 г.

Ніткамі маляваныя

8 чэрвеня ў Гайнаўскім доме культуры падсумавалі гадавую працу гуртка мастацкага ткацтва „Габеленак”, які дзейнічае ў ГДК пад кіраўніцтвам інструктара Зінаіды Якуць. Заняткі карысталіся вялікім зацікаўленнем дзяцей і моладзі. На іх прыходзіла некалькі дзесяткаў вучняў з гайнаўскіх пачатковых школ — н-р 1, 2, 5 і 6. Пры гэтай нагодзе адкрылі багатую выстаўку вышываных дыванікаў. Самых цікавых выйшлі звыш 70. Ёсць тут пейзажы, партрэты, кветкі, матылькі, звяры, а таксама героі вядомых казак для дзяцей. Над кожным габеленам трэба было шмат папрацаваць. Патрабуюць яны многа часу, здольнасці і цяпласці. Усяго гэтага хапіла найлепшым вышывальні-

цам: Эвеліне Андрасюк, Агнешцы Ваўрашук, Актавіі Рабчук, Юстыне Буры, Агнешцы Сакалоўскай, Агнешцы Маркевіч, Анне Мароз і Іаанне Іванюк.

Выстаўку можна наведваць да 8 ліпеня г.г.

Тэкст і фота
Янкi ЦЕЛУШЭЦКАГА

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Вершы Віктара Шведа

Хацеў бы быць тваім бацькам

— Ты невыносны, горкі
злыдзень, —
Вылаяў настаўнік Вацка.
— Так хацеў бы хоць
праз тыдзень
Быць тваім сапраўдным бацькам.

Вучыць розуму ў праграме
Было б нашаю прыкметай.
— Пагавару са сваёй мамай,
Можа згодзіцца на гэта.

Праспяваў гадок сыночак

У школе ўжо закончаны заняткі,
Канікул летніх распачаўся час.
Пасведчанне ўручыў сыночак
татку,
Не перайшоўшы ў наступны клас.

— Прынёс ты мне, лянота,
многа двоек,
Ды толькі з музыкі адзнаку пяць.
Паверыць цяжка, што
ў такім настроі
Табе яшчэ хацелася спяваць.

Ансамбль „Журавінка”, салістка Ева Шаранос — лаўрэатка I месца ў конкурсе „Беларуская песня”.

Спявалі, танцавалі, дэкламавалі

У час святкавання Дзён Бельска-Падляскага многа ўвагі адводзілася мастацкім прэзентацыям у выкананні дзяцей і моладзі.

І вось 29 мая г.г., у Бельскім доме культуры, выступілі вучні пачатковых школ і гімназій — Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы, Пачатковай школы н-р 4, Гімназіі н-р 2, Пачатковай школы і Гімназіі н-р 6.

Як першая выступіла „тройка”. Школу прадстаўлялі лаўрэаты спявачых, дэкламатарскіх, тэатральных і танцавальных конкурсаў. Амаль увесь рэпертуар школы — беларускі.

Цудоўна выступіла „Журавінка” ў новых касцюмах. Марта Бабулевіч, Ева Шаранос, Юлія Дораш паказаліся як таленавітыя спявачкі, прафесійна падрыхтаваныя і свабодна адчуваючы сябе на сцэне.

Казка пра князя і Дзень Мамы

Даўным даўно жыў у Беларусі адзін вельмі багаты і ліхі князь. Аднойчы ён рушыў з дружнаю на агляд свайго княства. Едучы, на ўскраіне лесу, убачыў ён вельмі старую і хворую жанчыну, якая ўглядалася ў яго твар. Князь зводзілі крыкнуў да яе:

— Адыдзі, старая ведзьма! Чаго ўляпіла ў мяне вочы?

У вачах жанчыны паявіліся слёзы і яна, не адводзячы зроку ад князя, адышла ў лес.

Тым часам князь даязджаў ужо да свайго замка і ніяк не мог забыць позірк бабулькі. Паклікаў тады свайго старога слугу і спытаў хто

Дарэчы, новыя „Журавінкі” заявалі сабе ўжо добрую славу. У час апошняга агляду „Беларуская песня” занялі яны прэстыжныя месцы. Ці паўтораць поспех сваіх старэйшых сябровак-„журавінак”, якіх песні спявалі ўсе навучэнцы (і не толькі) беларускай мовы?

Прыемна было яшчэ раз пачуць бельскіх лаўрэатаў „Роднага слова”, сярод якіх былі Марыюш Мак, Матэвуш Магрук, Эвеліна Баена, Бася Жэрунь. Праўда, іх выступленні не надта падыходзілі пад густ выпадковай публікі, якая дамагалася „чаду” і час ад часу трэба было яе суцішаць або выганяць за дзверы. Публікі было шмат, аднак амаль усе глядачы гэта школьныя сябры выступаючых, якіх на гадзіну звольнілі з урокаў.

Добра паказаўся ўкраінскі калектыў „Ранок” з ПШ н-р 4.

яна і адкуль. Слугу дух заняло, ён не мог прамовіць слова. Князь, бачачы гэта, загадаў яму гаварыць усё, што той ведае. Слуга сказаў такое:

— Калі ты, пане, быў малы, твая маці забыла папрасаваць тваю вопратку і ты яе за гэта прагнаў вон з палаца...

— Мая мама?! Божа мой, што я нарабіў... — крыкнуў князь і паімчаўся шукаць старую жанчыну.

Знайшоўшы яе, упаў на калені і стаў прасіць прабачэння. Бабулька ўсміхнулася і прытуліла яго да сваіх грудзей.

Оля ШЫМАНЮК,

У кл. ПШ у Дубічах-Царкоўных

* * *

Пра мастацкія прабліскі сярод наймалодшых у Бельску-Падляшскім гутарым з дырэктарам Дома культуры, Сяргеем Лукашук.

— Там, дзе праяўляецца прафесійны падыход да працы ў мастацкіх гуртках, там многа зацікаўленых. Вялікай папулярнасцю карыстаюцца пластычныя заняткі, якія вядзе М. Бабулевіч. Удзельнікі не толькі развіваюць свае зацікаўленні, але і заваёўваюць поспехі ў конкурсах.

Сярод музычных з’яў трэба назваць „Студыю песні” Юстыны Пажэзінскай (на заняткі да якой даяз-

джаюць таксама дзеці з Беластока!) і гурт „Дзіравы вігвам”. Выпускнікі гэтай групы займаюць прэстыжныя ўзнагароды на фестывалях, а таксама паступаюць у вышэйшыя музычныя ўстановы ў цэлай Польшчы.

Няма таксама клопату з наборам спявачак у „Журавінку”. Да конкурсу, у якім было вылучаных 9 асоб, прыступіла больш за дваццаць спявачак.

— Пспех і папулярнасць усіх мастацкіх гурткоў, пластычных, спявачых ці тэатральных, — адзначае Сяргей Лукашук, — заключаецца ў прафесіяналізме.

ЗОРКА

Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Польска-беларуская крыжаванка № 25

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Ród	▼	Natrysk	Żarna	▼	Dostęp	▼	Kawa
Rok							
▶			Oda	▶			📖
			Babcia				
Dąbrowa	▶						
Most							
▼	Szansa	▶					Miód
	Smak	Byt	▶			📖	▼
▶				Wszystko	▶		
	📖	📖		📖		📖	

Адказ на крыжаванку н-р 21: Памада, мама, хлам, Об, мерка, асот. Палец, камар, мамка, ас, ядро, бот.

Узнагароды, кніжкі Я. Коласа „Сымон-Музыка, выйгралі: Каміла Федарук, Аня Бурак, Юліта Сахарчук і Анджэліка Сельвясюк з Бельска-Падляскага. Віншуем!

Мурашка Параска

(чацвёртая частка)

Параска прысела на рукаве Басінага валахатага швэдрька. Пушыстыя валасіны, з якіх было сплечена адзенне, тырчалі каля яе цела, як травіны, казыталі Параску ў нос. „Пчых!” — чхнула мурашка.

— Будзь здаровая! — адказала ёй Бася. — Ты, мурашачка, здаецца, алергічка, не пераносіш казінай поўсці. У мяне алергія на каровіна малако, на каціныя ды сабачыя валасы, і мне нельга дакранацца да звяроў. А так мне хочацца мець такога жывога сябра...

— Не ведаю, ці ў мяне ёсць гэтая... алер... як ёй там... Здаецца, у мяне была алергія на мурашнік, або іншыя мурашкі на мяне яе мелі... Ніяк я там не ўжылася... І сябровка там у мяне не было... Дык сышла я адтуль...

— Таму што ты яшчэ маленькая, дык не мела часу здабыць сяброў. Ніхто з табою не паспеў пазнаёміцца, убачыць, што ты добрая, разумная, прыгожая...

— Я... прыгожая? Разумная! Ой! — уцешылася Параска. — А адкуль ты, дзяўчынка, гэта ведаеш?

— Я вельмі моцна гэта адчуваю. Бачыш, мне цяжка варушыцца, не магу рабіць шмат што... Пра гэта той, у каго праблем няма, нават і не думае... І шмат у мяне часу на думкі. А калі вельмі, вельмі моцна падумаць, усёй душою, дык бачыш нябачнае.

Параска заплюшчыла вочы, абхапіла лапкамі галоўку і пастаралася

вельмі глыбока задумацца. Спачатку ў вачах стала цёмна, пасля пайшлі кругі... Пасля Параска адчула нейкае цяпло, дабрыню, спакой, і ўбачыла сваё гняздзечка, дзе нарадзілася. Пасля абнялі яе цёплыя лапкі. Мурашканыя дакраналася да ўсіх частак Парасчынага целца, правярала, ці яна здаровая, цэлая, пасля... Пагладзіла па галоўцы. Праўда! А Парасцы гэты момант калісьці здаўся нейкім халодным — быццам вось памацалі яе, пералічылі ўсе лапкі, палічылі яе здаровай, нармальнай работніцай мурашніка — ды ідзі! — кінулі ў той звычайны свет! Нават дзіцём не пабыла. А, можа, ужо забылася... Час у мурашак бяжыць зусім іначай, як у людзей...

— А мову адкуль нашу знаеш? — запытала Параска дзяўчынку.

— Усе дзеці ведаюць мову мурашак, ды пасля, калі вырастаюць, у школу ідуць, забываюць. Не толькі мурашыную мову ведаюць, а ўсіх звяроў, птушак, ветру... Пані Марыся, настаўніца, яшчэ крыху памятае. Яна вершы любіць чытаць. Мой камп'ютэр гэтага не ўмее. Але будзе такі час, што і камп'ютэр зможа думаць самастойна, і верш складзе...

Мурашка па Басінай руцэ перайшла на стол, а па сталю — да камп'ютэра, а затым — у нейкую шчылінку ў гэтай машыне, што ціха пасапвала і гудзела.

(працяг будзе)

Міра Лукша

Маме

Найпрыгажэйшыя кветкі з луга
Найпрыгажэйшыя зоркі з неба
Найпрыгажэйшы спеў салаўя
— Маёй маме...

Найпрыгажэйшыя гаі і сады
Найпрыгажэйшыя дубровы і лясы

Найпрыгажэйшае слова дзіцяці
— Маёй маме...

Усё прыгожае і дарагое
Усё, што сэрцу мілае
Усё, што найдаражэйшае
— Маёй каханай маме!

Моніка ТРОЦ,

V кл. ПШ у Дубічах-Царкоўных

Уладзімір АРЛОЎ, Адкуль наш род

Францішак Скарына

Жыццё, поўнае прыгодаў

Жыццё першадрукара было напоўненае падарожжамі, узлётамі да вышыняў славы і горкімі расчараваннямі.

З Прагі ён вярнуўся на радзіму, у Вялікае княства Літоўскае, і з дапамогаю заможных землякоў заснаваў друкарню ў Вільні. Францішак Скарына працаваў лекарам, удзельнічаў у складанні законаў дзяржавы.

Сябры, баючыся за жыццё першадрукара, адгаворвалі яго ад задуманай паездкі ў Маскву. Аднак Скарына ўсё ж паехаў туды і прапанаваў тамтэйшым уладарам таксама наладзіць друкаванне кніг. Вялікі князь маскоўскі адмовіўся і загадаў спаліць прывезеныя палачанінам кнігі. Маскоўскія валадары не хацелі, каб у іхняй дзяржаве сярод народа пашыралася кніжная мудрасць. У Маскоўшчыне простыя людзі павінны былі быць цёмнымі і непісьменнымі рабамі.

Шмат бедаў і цяжкасцей выпала Скарыну і на радзіме. Ён быў смелы чалавек і адступаў ад правілаў выдання Бібліі, што былі зацверджаны царквою. Гэта лічылася злчынствам, за якое першадрукара маглі не менш як

трынаццаць разоў прысудзіць да спалення на вогнішчы.

Скарыну давалося і пасядзець у турме. Туды яго кінулі за братавы даўгі. Даведаўшыся пра гэта, сам вялікі князь Жыгімонт загадаў вызваліць вучонага палачаніна і даў яму вечную ахоўную грамату.

Гэта было прызнаннем вялікіх заслуг доктара Францішка перад народам і дзяржавай.

Апошнія гады жыцця Скарыны прайшлі ў Празе. Там ён працаваў садоўнікам у чэшскага караля і набыў славу добрага лекара.

Апрача кніг, якія захоўваюцца цяпер у розных краінах, наш выдатны зямляк пакінуў пасля сябе шмат таямніцаў. Дагэтуль дакладна невядома, ні калі ён нарадзіўся, ні калі памёр. Невядома, хто стварыў да ягоных кніг цудоўныя гравюры. Вучоныя спрачаюцца пра час яго паступлення ў Кракаўскі ўніверсітэт і нават пра тое, як правільней называць Скарыну — Францішак або Францыск...

Калі вы захочаце стаць гісторыкам і вывучаць жыццё Скарыны, вас могуць напаткаць важныя навуковыя адкрыцці.

(працяг будзе)

Вучні III класа з Міхалам Яноўскім (II кл.) і са сваёй настаўніцай Надзеяй Гаган.

Любім урокі беларускай мовы

У III класе Пачатковай школы ў Дубінах вучыцца 19 асоб — 15 вучняў ходзіць на ўрокі беларускай мовы. Усе яны рыхтуюць беларускія тэатральныя сцэнікі і паказваюць іх сябрам ды бацькам. Сцэнку „Стралец і рыбак” паказалі ў сваёй школе і ў Доме сацыяльнай дапамогі ў Белаавежы. У мінулых гадах вучні з Дубін — апякуецца імі настаўніца Надзея Гаган — перамагалі ў тэатральных аглядах у Кляшчэлях.

— Маім бацькам вельмі падабалася наша тэатральнае выступленне, — заявіла Моніка Яноўская. — Мы любім хадзіць на ўрокі беларускай мовы, бо вучымся гаварыць па-беларуску, а пані Надзея Гаган вельмі цікава вядзе заняткі.

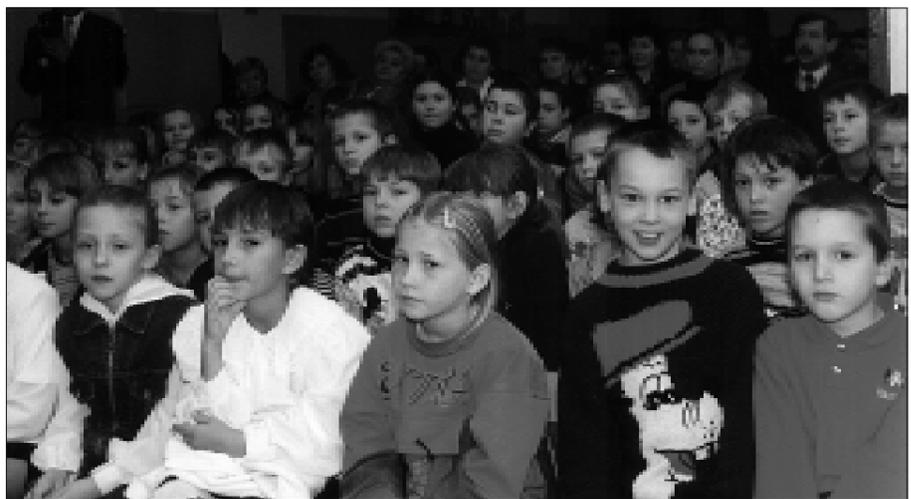
Вучні III класа ездзілі на экскурсіі ў Варшаву, Дубічы-Царкоўныя і Яблачынскі манастыр.

— У Варшаве падабаўся нам Палац культуры і навукі, аэрапорт Акэнце, стары горад і метро, на якім мы ездзілі, — сказала Галена Хадакоўская.

Дзеткі з Пачатковай школы ў Дубінах любяць на ўроках беларускай мовы чытаць вершы, апавяданні і дэкламаваць цікавыя тэксты. У час сустрэчы са мною дэкламавалі вершы і расказвалі пра сваю вучобу ды заняткі ў тэатральным гуртку. Рыхтуючыся са сваёй настаўніцай да тэатральных выступленняў, выконвалі сцэнічнае афармленне, якое спадабалася школьным сябрам і бацькам. Моніка Шарэйка разам з маймай чытае „Ніву”. Яна прадэкламавала верш „Размаўляе сонейка”, які прачытала ў „Зорцы”.

Аляксей МАРОЗ

Фота аўтара

Вучні з Орлі.

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Мінскія ліцэісты ў Орлі

У сакавіку наведалі нас вучні ліцэя імя Якуба Коласа з Мінска. Наша знаёмства пачалося спектаклем „Народны альбом” у іх выкананні.

Да іх прыезду мы вельмі перажывалі, разважалі, якія яны, бо ў многіх з нас мінчукі мелі начаваць. Мы з сястрой усё думалі, хто будзе ў нас — мы вырашылі ўзяць пад свой дах чатыры асобы.

Падабалася нам тое, што яны размаўлялі на чыстай беларускай мове, гучна, разборліва, прыгожа спявалі, патрапілі развесяліць публіку. Наша моладзь прыняла іх вельмі добра. Войтгміны Ян Добаш таксама прывітаў іх вельмі сардэчна — сарганізаваў ім экскурсію на Грабарку і ў Гайнаўку.

Наша моладзь магла з імі пазнаёміцца, пагутарыць на розных мовах. Размаўлялі мы на беларускай, англійскай, польскай і рускай мовах, а асноўнае тое, што веданне многіх моў дапа-

магло нам. Калі не ведалі як што-небудзь сказаць па-беларуску, маглі назваць тое па-англійску або па-польску.

У нашым доме заначавалі Сяргей, Ілья, Андрэй і Дзмітры. Вечарам мы доўга гутарылі пра свае зацікаўленні і мары на будучыню, слухалі музыку. На другі дзень мы пайшлі пагуляць, а перад усім сустрэцца з іншымі вучнямі іхняй і нашай школ. На памятку атрымалі ад іх падарункі (скрыначкі з цукеркамі, збаночкі), а таксама касету „Народны альбом” з прысвячэннем ды іхнімі подпісамі. Мы ім падаравалі кубкі са смешнымі надпісамі і малюнкамі.

Вельмі прыемна было сустрэцца. Мы і надалей пра сябе не забываем, пішам лісты. Ёсць надзея, што яшчэ спаткаемся, бо і мы, магчыма, паедзем на экскурсію ў Мінск.

Магдаліна ЛЕМЕШ,
II „а” кл. Гімnazіі ў Орлі

Шматнацыянальны канцэрт

„Грымата” са Слоніма.

Фолькавыя сустрэчы „3 вясковага панадворка” сёлета праводзіліся 1 і 2 чэрвеня, а арганізатарам выступіла Таварыства аматараў нацыянальнай культуры ў Чаромсе. На адкрыцці не было мнагалюднай аўдыторыі. У зале бачыліся вольныя месцы, мабыць, таму што ўступ быў за білетамі (5 зл.). Вечар пачаўся з выступлення „Галіцыйскага трыо”, якое прэзентавала яўрэйскую музыку на аснове традыцыйных песень і танцаў Цэнтральна-Усходняй Еўропы, Амерыкі і Ізраіля. Затым спявачка Юлія Дошна з Лосяў, што ў Бескідзе-Нізкім, выконвала лэмкаўскія песні, а „Квартэт Яргі” заваражыў публіку музыкай кантры.

Надвор’е не паспрыяла выступлен-

Працвітаў кірмаш.

ням пад адкрытым небам. Угары клубіліся хмары ды цягнула холадам. Збірлася на дождж. Нягледзячы на гэта, купцы ставілі ларкі з цукровай ватай, пражанай кукурузай і марожаным. Прадпрымальнік прыпасобіў лаўкі пад парасонам для аматараў піва. Сцэна таксама чакала артыстаў. У цэнтры пляцоўкі красавалася пахіленая хатка з буслянкай, агароджаная балясамі з завешанымі на іх гаршкамі, з калодзежам побач. Намаляваў яе гайнаўскі мастак Віктар Гаган у супрацоўніцтве з мастаком з Беларусі. За сцэнай размясціліся майстэрні народных твораў. Забудовы з дрэва, падобныя на хаткі, пакрытыя галінамі лазы і бярозы, чакалі кватарантаў. А гэтыя не падходзілі. Адкрыццё

Музыка для кожнага

(музычны фельетон)

З настаннем дэмакратыі ў Польшчы адышла ў гісторыю цензура і на польскі музычны рынак наплыла хваля альбомаў зорак заходняга шоу-бізнесу і такім чынам польскі музычны рынак стаў рынкам свабоды. Пад іх уплывам узніклі ў Польшчы новыя музычныя накірункі, пачынаючы ад лагодных да найцяжэйшых музычных гатункаў, дзякуючы якім слухач мог дапасавачь любы стыль музыкі да свайго густу. І так шматвядомае на вёсцы дыска-пола, гэта не родная музыка палякаў, але нацыянальны жанр, узяты, напрыклад, ад італьянцаў (італыдыска) ці грэкаў (грэка-дыска). З іншымі стылямі было падобна, напрыклад, рап або джаз — гэта музыка чорных насельнікаў Амерыкі, якую перанялі м.ін. такія польскія зоркі, як „Лірой” ці „КАСА”.

Крадуць?!

Ды яшчэ як! Дадам — будуць яшчэ больш красці! Пачынаючы ад аранжы-

ровак, пад аўтарства якіх падшываюцца м.ін. зорачкі дыска-пола ці дэнс (але не толькі), а канчаючы на мелодыях. Але хто не крадзе? Кожная група мае большы або меншы грэх. Нярэдка здаралася, што сваю песню Генадзь Шэмэт пачуў недзе пад Масквою. Але ўсіх „нашых” не хвалю. Не бараню і нашай „Алесі”, якая пазычыла (і не аддала!) аранжыроўку для свайго песні „Дзе б я ні ехала” ў шведскай дэнс-групы „Ace of Vase”. Але што зробіш — „Найлепшыя песні ўжо даўно напісаны”, — так сказаў нядаўна ў інтэрв’ю Чэслаў Немэн.

Арыгінал?!

Цяпер трэба шукаць са свечкай песні, якой мелодыю, аранжыроўку і словы напісаў і выконвае той жа самы аўтар, які ўпершыню яе заспяваў.

Музыка

Нашы беларускія гурты эстраднай музыкі дыска-пола не маюць, пакуль што, нічога новага. Іхні высельны рэ-

сустрэчнай вёсці (як арганізатары яе назвалі) зацягвалася. Пачалася імпрэза з шматгадзінным спазненнем.

Калі вусаты горац у народным касцюме, канферансье Станіслаў Яскулка з Новага Тарга зарэкамендаваў дэгустацыю рэгіянальных страў, дык зараз жа выстраілася чарга аматараў. Чаго ж тут не было? Каўбаска-пальцоўка, кашанка з грэчкай, бульбяная бабка, шмалец са скваркамі, марынаваная саланіна, а да таго аржаны хлеб. Малочныя прадукты падаваліся з пірагома: белы тварог, масла, кіслае малако і мёд з вуляў Лявона Селяха. А да таго квашанья агурочки (сёлетнія), зялёны салат ды куцця з фасоліяй. Гэтую апошняю страву Станіслаў Яскулка назваў своеасабліваасцю і рэкамендаваў іншым. За адзіную залатоўку можна было наесціся ўдольва.

Дэгустацыя страў не перашкодзіла паглядзець выстаўку народнай вытворчасці. Дэманстраваліся вырабы з саломы, сурвэткі, паласатыя дываны, вырабы з дрэва і гліны. Стравы, вырабы з саломы, сурвэткі і дываны падрыхтавалі жанчыны з Кузавы, Чаромхі і Ставішчаў, пад кірункам працаўнікоў сельскагаспадарчай кансультацыі. Грыша Васілюк дэманстравалі выраб грыбочкаў з галінак бярэзіны, а ягоная суседка — выраб гаршкоў ды збаночкаў з гліны.

Багатую калекцыю вырабаў з дрэва паказаў Ян Врублеўскі з Гайнаўкі. Шуфелькі, капанечкі, кубачкі, кухонныя дошачкі, люлькі ды іншыя прадметы знаходзілі адразу пакупнікоў.

— Як даўно займаецеся рамяством?

— Ад 1969 года, — кажа спадар Врублеўскі. — Па прафесіі я звяршыч-токач. Пасля заканчэння школы я падаўся на Гайнаўскі хімічны завод. Там пакрысе ўсяго навучыўся. Сам зрабіў многа прылад для свайго майстэрні. Паколькі даўней уручную рабіў, дык зараз усё выконваю механічна.

— А як са збытам?

— Ад 35 гадоў, як член „Цэпэліі” езджу па кірмашах, арганізаваных гэтай установай. Мае вырабы вядомыя ў Кракаве, Познані, Торуні ды ў многіх іншых мясцінах. А прытым выступаў я ў тэлеперадачы.

— Каго бачыце наследнікам свайго спецыяльнасці ў сям’і?

— З гэтым праблема. Разлічваю на сына ці ўнука, але без поспехаў, — з сумам заяўляе суразмоўца. — Можа з ходам часу нешта пераменіцца?

Суботні канцэрт пачаўся з паўгадзінным спазненнем, паколькі госці з Ня-

меччыны хацелі паглядзець у мясцовай царкве выступленне румынскага хору, які гасцяваў у Гайнаўцы на Фэстывалі царкоўнай музыкі. Першым на сцэне выступіў калектыў „Лёвэнцан” з Потсдама. Нямецкія спевакі выканалі некалькі песень, якія даўней спяваліся ў сямейным крузе пры каміне.

У рэпертуары „Вэрховыны” пераважала музыка і песні Усходніх Бэскідаў, але былі таксама лэмкаўскія ці беларускія творы, напрыклад „Ой, ляцелі гусі з броду”. Кожны нумар гэтага калектыву цэпла ўспрымаўся публікай.

„Грымата” са Слоніма пачала выступленне прывітальнай песняй. Затым пайшлі іншыя. „Як пад горкай ля вады”, „Каламорушка”, „Ой, каліна, ой маліна”, „Шыпшына”, „Сады, садочки”, „Грымата” (любімая песня калектыву), „Ой, кума-кумачка” ды многа іншых. У час песні „Ой, бяда” выпаў дождж. Сапраўдны лівень. Хаваліся хто-куды. Самыя стойкія засталіся на пляцоўцы. Жартоўныя песні, бадзёрая музыка і бурныя апладысменты гучэлі да канца праграмы „Грыматы”. Артысты са Слоніма з’яўляюцца лаўрэатамі многіх фестываляў, у гэтым ліку „Звіняць цымбалы і гармонік” (Паставы) ці „Народнай музыкі” (Ліда). Кіраўніком ансамбля з’яўляецца Валянціна Пятрашка.

— Якія вашы ўражанні ад сустрэчы? — пытаў я яе пасля канцэрту.

— Самыя найлепшыя... Цудоўная публіка... сяброўская атмасфера. Гэтая сустрэча застанеца надоўга ў нашых успамінах, — сказала Валянціна Пятрашка.

Апошнімі выступілі калектывы: „Varsovia Manta”, „Sie gra” і „Чарамшына”.

Выступленне варшаўскіх калектываў вельмі спадабалася публіцы. Канцэрт завяршыла „Чарамшына”. Пад яе музыку моладзь гуляла да поўначы, — сказала дырэктар ГОКа Тамара Кердалевіч.

VI Фолькавыя сустрэчы „3 вясковага панадворка” прайшлі ўдала. Навінкай сёлетніх сустрэч была язда коннай брычкай па Чаромсе за адзіныя 10 зл. Госці маглі зведаць пасёлак і помнікі даўнейшай архітэктуры. А брычку на жалезных колах шыкарна адмаляваў селянін з Апакі. Іншай навінкай было стварэнне арганізатарамі фірмы для аховы парадку. Значыцца, ранг мерапрыемства расце. Арганізатары фолькавых сустрэч намагаюцца перамяніць імпрэзу ў фестываль.

Уладзімір СІДАРУК

Фота з фотахронікі ГОК

пертуар песна дапасаваны да густаў 30-50-гадовых любіцеляў (бо, праўду кажучы, мала хто з моладзі слухае беларускае дыска-пола) і складаюцца на яго агульнавядомыя беларускія народныя песні.

Добрыя аўтары?

Ёсць. Генадзь Шэмэт знайшоў аднаго ў вёсцы Ціванюкі, а Юрка Астапчук — у Беластоку. Тут прывяду светлыя прыклады двух вядомых аўтараў: Віктара Шведа, вядомага „белавежца”, аўтара рытмічных, лёгкіх вершаў і Аркадзі Леўшука, фальклорнага паэта, вершы якога вылучаюцца не толькі рытмікай, але і добрым вясковым настроём. Ну, але хто ж захаца пакарыстацца іхнымі творамі, калі „нашым” зоркам шкада грошай на іх песні. Лепш спяваць „Чараўніцу” ці „Толькі з табою”, чымсьці ўзяць нешта новае ў свой рэпертуар. Далёка не трэба шукаць.

Музыка для кожнага

Так. Вядома, што фальклор для вясковай моладзі адыгрываў такую ж ролю, як класіка для панскіх дзяцей. Так-

сама і цяпер — нічога не памянлася. Папулярнае дыска-пола безумоўна з’яўляецца „фальклорам XXI стагоддзя” — як гэта акрэсліў па радыё вядомы журналіст. Тут сэнс перад усім (як у шоу-бізнесе) у грашах, якія выдае кліент на музыку. Калі малады чалавек багаты, дык выбірае сабе арыгінальны альбом замежнай групы тэхна або хеві-метал, калі бедны — купляе танную падробку рока, дыска-пола ці дэнса.

Юрка Буйнюк

PS. Падзел на музыку бедных і багатых ёсць і будзе. Да гэтага змушаюць сацыяльныя ўмовы не толькі кліента, але і артыста, які накіроўвае свой густ, перад усім, у бок свайго любіцеля. Сам шоу-бізнес робіцца дзеля грошай і з думкай аб дапасаванні стылю і густу слухача да сваіх магчымасцей. Тут артыст кіруе сваю думку — музычны праект у бок кліента, які купіць або не купіць яго альбом. А аўдыторыя, вядома, мае заўсёды рацыю, таму што пасярод усіх разнастайных стыляў і гатункаў выбірае добрую музыку. (юб)

У гасцях у Шаркоўшчыне

Гжэгаж Ронкаўскі ў даведніку „Смак крэсаў” напісаў пра Шаркоўшчыну:

— „*W miasteczku zatrzymujemy się na krótko, bowiem nie ma tu nic ciekawego. Miejscowość jest typową stolicą «z awansu», w przeszłości nigdy nie odgrywała poważniejszej roli. Dla nas* (Ронкаўскага і яго сяброў-палякаў) *ciekawa o tyle, że nigdyś stanowią jeden z ośrodków dóbr znacznego rodu Łopacińskich, (...) że wywodzi się z niego jeden z naszych kolegów z klubu «Unikat»*”.

І для нас Шаркоўшчына была цікавая з-за аднаго. Адсюль славыты род Латышонкаў, карані нашага найбольшага сябра (рост: 2,07 м) Алега Латышонка, які ў час нашага падарожжа сядзеў сабе ў Беластоку і нават не прадчуваў, што начаўпілі мы за яго плячыма.

У дарозе з Браслава ў Шаркоўшчыну мы ўважна сачылі па палях, каб не правароніць урочышча Райполь-Дубавое, маёнтку, дзе пражывалі продкі нашага сябра. Паводле сямейных расказаў, у двары расло сорак магутных дубоў і, каб абняць іх, трэба было трох рослых мужчын. Кліменцік (Алегаў дзед) і яго брат Ёзік Латышонкі гаспадарылі на 80-ці гектарах зямлі. Гадавалі ладны статак вараных коней. Сястра дзядоў, Анна Латышонка, пайшла замуж за Мядзведзкага ў Шаркоўшчыну, куды якраз і гналіся мы з надзеяй зазначаць і падмацавацца.

У наваколлі Шаркоўшчыны нідзе не сустрэлі мы хутара з дубамі. Тутэйшая зямля зраўнаная як пад лінейку ў т.зв. рускі ландшафт. Гэты эксперымент на прыродзе даў нецікавы экалагічны эффект, пачуццё нейкай мласнасці ў крайдзе. Пасля стыхійнай узгорыстай і азёрнай Браслаўшчыны, яшчэ больш адчувалася боль параненай прыроды.

Цікава, што падобнае ўражанне склалася ў нас у наваколлі Семежава, дзе ў 1918 годзе бальшавікі крывава расправіліся са Слуцкім паўстаннем і ідэнтычна зааралі наваколле ў рускі ландшафт.

Тут, як у тым Семежаве, прывіталі нас чорныя хмары варон, якія мітусліва віравалі над гарадскім паркам.

З дапамогай выпадковага прахожлага мы адшукалі патрэбную вуліцу, а пасля родзічаў нашага сябра. Не было з гэтым клопатаў, дамы Радзівона

і Барыса Мядзведзкіх самыя відныя на вуліцы Энгельса.

У сям’і ўжо павячэралі і рыхтаваліся спаць. Раніцай у Полацк ад’язджалі госці. Каб не выбіваць іх з хатняга рытму, мы папрасілі месца для бівака на панадворку.

— Заходзьце ў дом, — абурыўся дзядзька нашага Алега, — каб такія госці на панадворку начальлі!

У прасторнай святліцы мігам накрылі стол і падрыхтавалі вячэру. Гаспадыня Ара Мядзведзкая, яе дачка Лена і нявестка ўвесь час даглядалі ці не трэба чаго данесці на стол.

За смачнай хатняй ядой і напоямі мы прасядзелі за поўнач. Гутарылі і слухалі пра жыццё Шаркоўшчыны. Самы вялікі зрух у мястэчку ля новага касцёла і асобы прадпрымальнага ксяндза з Польшчы.

Шаркоўшчына, канец 50-х гадоў. Радзівон Мядзведзкі быў ужо ў цяжкім, каб разам з транспратам апошніх рэпатрыянтаў падацца ў Польшчу. На вакзале выявілася, што не хапае ўсіх дакументаў.

Вярнуўся і жыў усё думаючы пра тую Польшчу, куды з’ехала палова жыхароў мястэчка і наваколля.

— Раней у 1941 г. таксама не мінула гора. Разам з маці саветы загналі ў вагон і вывезлі ў Сібір. Наканавана было адсядзець Сібір за кулацтва. Пасля вяртання выявілася, што частка сям’і — Кліменцік, Ядзя і Юры Латышонкі (дзед, баба і Алегаў бацька) яшчэ ў 1944 годзе з’ехалі ў Польшчу, каб ратавацца ад сталінскіх праследаў.

Параўнанне Шаркоўшчыны і Слуцкіны невыпадковае. У час апошняй вайны, пад нямецкай акупацыяй разгарэлася тут нацыянальнае змаганне. Багатыя і прадпрымальныя гаспадары, адчуваючы пагрозу бальшавіцкай навалы, тлумна пайшлі ў беларускія фармацыі, паліцыю. Пасля вайны пачалося пекла, якога не памяталі найстарэйшыя жыхары. Тых што не паспелі ўцячы разам з адступаючымі немцамі, саветы расстралялі або саслалі ў Сібір. Помсціліся таксама на зямлі, якую зраўнялі ў згаданы ландшафт.

Пра сучасную Шаркоўшчыну ў даведніках:

„Гарадскі пасёлак на рацэ Дзісна, цэнтр Шаркоўскага раёна. За 197 км ад

перадачы „Але пляма”. Сатырык, гаворачы аб польскай рэчаіснасці, між іншым, аб прычынах шчасця, якое павінен адчуваць паляк, успомніў рэформы асветы і аховы здароўя, сказаў аб цудоўных прыпякаючых машынах з беластоцкага анкалагічнага шпіталю. Не абышоў маўчаннем нашага далучэння да Еўрапейскага Саюза і звязанага з гэтым развіцця тэхнікі, якое праяўляецца найбольш у асяроддзі прадстаўнікоў духавенства. Тэатр-буф Януша Юзэфовіча падбадзёрваў публіку песнямі 50-70-х гадоў. Старыя шлягеры польскага рока былі вядомымі ўсім сабраным ды і на просьбу Януша Юзэфовіча ўсе бе-

Амельянюк, сакратар Сцяпан Семянюк, скарбнік Аляксандр Нікіцюк і Мікалай Семянюк — пад кіраўніцтвам механіка ОСП Віктара Краўчука прывезлі з лесу матэрыял, парэзалі яго дыскавай пілой і абсушылі. У пятніцу, 18 мая адбыўся грамадскі пачын. Пажарнікі завезлі матэрыял на месца пабудовы ля былога пункта

Сям’я Мядзведзкіх.

Віцебска, 9 тысяч жыхароў. Прадпрыемствы кансервайнай, хлебапяркайнай, масласырабойнай і малочнай прамысловасці. Помнікі архітэктуры — цэрквы канца XIX і пачатку XX ст., сядзібны дом пачатку XX ст.

У пасёлку вузел аўтадарог на Браслаў, Мёры, Глыбокае, Дзісну, чыгуначная станцыя на лініі Крулеўшчына — Друя.

Упершыню ўпамінаецца ў 1503 годзе як маёнтак Зяновічаў, пазней належыў Сапегам, Дамброўскім, Лапацінскім. У час апошняй вайны загінула тут 2 027 чалавек. Сталіцай раёна стала ў 1966 годзе”.

Шаркоўшчыну пакідаем яшчэ да абеда, раней спажываючы смачнае хатняе снеданне ў саставе: румяныя аладкі, да-

лікатная поліўка, вараная бульба са скваркамі, вэндлінка і сыр, свежая зеляніна, смачны хатні пірог і варэнне і да таго кава. Наша Цалінка, уражана што споўнілася яе мара, цішком ласавалася дранікамі і духмянай бульбай. На дарогу, як наказвае славянская гасціннасць, нам падарылі ладны кус сала і многа садавіны з гароднінай.

Дзякуючы за гасціну, мы расчуліліся... і, паабяцалі ажаніць нашага беластоцкага сябра. Наша абяцанка вельмі спадабалася ў Шаркоўшчыне.

— Але ж *вкопалісо!* — пракаментавалі нехта з нашай кампаніі адумаўшыся ўжо за горадам.

Ганна КАНДРАЦЮК
Фота аўтара

Волечка Мядзведзкая і Паўлік Пятровіч.

ластачане пачалі танцаваць. І не было нічым дзіўным, што тэатр-буф выклікаўся публікай на біс тры разы.

Нашу рэчаіснасць у камічна-іранічны спосаб прадставіла кабарэ „Польскі конь”. Звычайны дзень польскай арміі акцёры паказалі праз прызму адставай, поўнай нядобрых звычак кадры, якая не ўмее справіцца з патрабаваннямі Еўрасаюза. Алегарычнай песняй, якая выклікала слёзы ад смеху, была песня „Майкл”.

Аднак самым галоўным госцем імпрэзы была спявачка Кая (Kajah). З’явілася яна на сцэне некалькі мінут пасля 11 вечара, аднак патрапіла сваім гола-

сам прагнаць дождж. У час 2-гадзіннага канцэрта заспявала яна ўсе папулярныя песні са свайго рэпертуару. На канец, калі ўжо публіка амаль аглохла і ахрыпла выклікаючы яе на біс, Кая праспявала „Правы да левага” — песню, якую чакала ўся публіка. Няма чаму дзівавацца, апошняя песня апрача прафесіянальных узнагарод у мінулым годзе лідзіравала ў ўсіх радыёвых гіт-парадах.

Мерапрыемства закончылася каля 2 гадзіны ночы, аднак разбуджаныя песнямі Kai і перамогай польскай футбольнай каманды ў матчы з Уэльсам беластачане яшчэ доўга гулялі ў парку і піў-барах.

Паўліна ШАФРАН

Кая ў Беластоку

2 чэрвеня ў беластоцкім амфітэатры адбылася імпрэза пад назвай „Раз у год у Беластоку”. Галоўнымі яе спонсарамі былі шматлікія беластоцкія фірмы, а мерапрыемства вялі вядомыя з блакітнага экрана акторка Адрыяна Бяджынская і дыктар Мацей Орлась.

Канцэрт пачаўся выступленнем лаўрэатаў тэлеурніра „Дарога да зорак”. Маладыя артысты-пачаткоўцы падбадзёрвалі беластоцкую публіку папулярнымі песнямі.

На дошках амфітэатра паявіўся сатырык Кшыштаф Пясэцкі, вядомы з тэле-

Грамадскі пачын

Добраахвотная пажарная каманда ў Бялках Нарваўскай гміны на сваім выбарчым сходзе ў студзені г.г. рашыла грамадскім пачынам пабудаваць сушыльню для пажарных шлангаў. Маладыя пажарнікі — прэзас Іван Андраюк, начальнік Мікалай

скупкі малака, у якім цяпер знаходзіцца мотапомпа М-800 і пажарныя прылады ды распачалі пабудову сушыльні. У працы дапамагалі ім старэйшыя пажарнікі — Міхал Амельянюк, Уладзімір Рэмжа, Васіль Міхальчук, Віктар Міранюк і аўтар гэтых радкоў. Праца ішла спраўна і сушыльня для шлангаў была гатовая

ў адзін дзень. Тут належыцца таксама падзяка войту гміны Якубу Садоўскаму, які на пабудову сушыльні даў неадплатна матэрыял ды служыў парадамі. Пажарнікам жадаю, каб сушыльня была заўсёды пустая і ніколі не трэба было ў ёй сушыць пажарныя шлангі.

Мікалай ЛУКЯНЮК

У ваенным Беластоку

(працяг; пачатак у 14 н-ры)

Вяртанне ў Белавеж

Развітваючыся са сваякамі ў Тапалінах былі мы ўсхваляваныя. Не ведалі, калі зноў убачымся, ці ўсе шчасліва даядем на месца. Плакала наша бабуля Аляксандра, хвалявалася, як мы без бацькі дамо сабе рады. „Дзякуйце Богу, што хоць ваша хата ўцалела”, — казала, прытуляючы да сябе ўсіх нас. Мы яна прадчувала, што больш не ўбачымся? Сваякі нашы збіраліся ў Беласток, дзе астатнія яшчэ дзядзька Мікалай, малодшы брат мамы з сям’ёй і сястра Ганна з мужам і дваімі дзядзькамі.

Аднавяскоўцы ўжо раней дамаўляліся як арганізаваць вяртанне на радзіму, калі перажывуць ваенную навалініцу. Некаторыя вырашылі, што астануцца ў Беластоку. Вёскі спаленыя, зямля благая, ды і як дастацца дзесьці пад Глыбокі Кут, на Чадзель ці яшчэ далей. Ведаю, што шмат прывезеных тады беларусаў асталося ў Беластоку.

Пасля начлегу ў Нараўцы (прынялі нас добрыя людзі) Валодзя Шышук накіраваўся на пушчанскія вёскі Буды, Тэраміскі, Пагарэльцы, каб як найкарацейшай дарогай дастацца ў Белавеж. Вёскі тыя таксама пацярпелі ад вайны: часткова спаленыя, жыхары вывезены. Доўжылася нам дарога — так хацелася чым хутчэй быць на сваім двары, у сваёй хаце. Урэшце пад’ехалі пад свае вароты. Мама знайшла прыхаваны дзесьці ключ, адсунула за саўку, першая ўвайшла ў хату, прайшла праз кухню ў пакой, пусты, са знішчанымі абаямі, узмалілася: „Дзякуй Табе, Госпадзе, што вярнуў нас у сваю хату”. Перахрысцілася глянуўшы на покуць, дзе не было іконы.

У нас усіх было адно жаданне, каб як хутчэй вярнулася Оля і наш бацька. Мы ніяк не маглі пагадзіцца з думкай, што бацьку маглі расстраляць.

Неўзабаве ў хату прыйшла кошка Мурка. Мы ўцешыліся і палічылі гэта добрым знакам на будучыню. Суседка сказала, што яна ўвесь час трымалася свайго двара, начавала ў клуні, лавіла мышэй, а за малаком заходзіла да суседкі Фраліхі, якая нейкі час жыла ў нашай хаце.

Вярнуліся мы дадому амаль так як стаялі. У кухні захаваліся стол і лава, на якой калісьці ставілі вёдры, у спальні — ложка, зроблены столяр, Ліцьвіном, па заказе бацькі. Мы нават здзівіліся, чаму ён нікому не спатрэбіўся? На гарышчы быў мамін калаўротак і прылады для апрацоўкі ільну. Усенька цешыла нас. Каля Успення Божай Маці мама яшчэ раз адбыла небяспечнае падарожжа ў Беласток. Паехала з суседам па наш скромны дабытак — пасцель, вопратку, посуд і некалькі набытых рэчаў — столік, пару крэслаў і шафку. Плаціць не было чым, але мы паабяцалі суседу, што адпрацуем — восенню капалі бульбу, а пасля пралі лён.

Вайна яшчэ бушавала на захадзе, а ў Белавежы паволі наладжвалася мірнае жыццё. Спярша мясцовасцю ўпраўляў ваенны камісар, а пасля ўстанавіўся самаўрад — вайт і гміна. Дайшлі весткі аб Польшкім камітэце нацыянальнага вызвалення, які ўзнік у Любліне. Сярод пушчы, амаль тут жа за нашымі Падалянамі, устанавілі дзяржаўную мяжу між Польшчай і Савецкім Саюзам. Спярша людзі не верылі, што гэта сапраўдная граніца. Усіх, хто вяртаўся туды прапускілі, назад у Польшчу нельга было дастацца. Так і астала-

ся ў цёткі Ганулі мая сястра Оля. Мы чакалі, што калі закончыцца вайна, то тады зможам неяк яе дастаць адтуль. Калі пасля вайны адбывалася рэпатрыяцыя польскага насельніцтва з-за Буга, ёй было 15-16 гадоў. Няпоўналетняй нельга было пакарыстацца гэтай магчымасцю. Атрымоўвалі мы лісты ад Олі, верылі, што калісьці сустрэнемся з ёю і тая надзея аблягчала нашу неда-рчлівую разлуку.

Цяжка было змірыцца з думкай, што бацька наш не вернецца ніколі. Былі такія, што пацяшалі нас: „Малады быў, рослы, здаровы, такіх адпраўлялі дзесь у шахты. Можа яшчэ вернецца — чакайце”. А яму было ўсяго 37 гадоў! Але былі і такія, што ведалі праўду. Белавеж немцы зрабілі месцам пакарання смерцю не толькі мясцовых, але звозілі сюды нявінных жыхароў іншых мясцовасцей і тут іх вешалі (шыбеніца стаяла перад царквою, а вешалі публічна — прымусова зганялі людзей глядзець гэты здек).

Масавыя расстрэлы адбываліся пераважна ў пушчы. Фашысты выкарыстоўвалі дзеля гэтага глыбокія ямы, з якіх раней людзі выбіралі гравій. Мясцовыя звалі іх жвіроўнямі. Адна такая яма знаходзілася ўсяго 1 км за Падалянамі (легла там ад варожых куль некалькі соцень асоб), другая — за Броўскай дарогай, а трэцяя ў Перарове — урочышчы ў 10 км ад Белавежы па шашы ў Пружаны (цяпер гэтае месца знаходзіцца ў беларускай частцы пушчы). У Перарове ляжыць наш бацька, наша дваюрадная сястра Лідзія, якой тады было ўсяго 21 год, мой хросны бацька Афанасій Турык і іншыя падалянцы. Ляжаць там беларусы, палякі, яўрэі, не толькі з Белавежы і наваколля. Колькі іх там дакладна — невядома. Устаноўлены прозвішчы каля 100 асоб. Штогод у першую нядзелю жніўня адбываюцца тут жалобныя мітынгі, сустракаюцца сем’і загінуўшых. Першая паніхіда ў іх памяць адслужана была ў белавежскай царкве пасля заканчэння вайны, у першую нядзелю жніўня 1945 года. Ініцыятарам урачыстасці была Вольга Несцераўна Смактуновіч, мясцовы лекар і грамадская дзяячка, муж якой — Сцяпан Смактуновіч — таксама загінуў у Перарове.

Прышлося і нам пагадзіцца з балючай праўдай, што бацькі нашага няма ў жывых. Страшэнна цяжкія былі для нас, асабліва для нашай дарагой маці, два першыя пасляваенныя гады. Усё ж памалу наладжвалася жыццё. У 1946 годзе я пакінула Белавеж і паехала за працай і навукай у Беласток. Сваімі скромнымі заробкамі дзялілася я з мамай. Сястра і брат хадзілі ў школу. Кожны месяц старалася я нешта завезці дадому — харчы, адзенне дзецям, каб маглі зімой хадзіць у школу. Мама як магла так узнімала гаспадарку. Ад прыязнай нам сям’і Ліцьвіноў да стала цёлку, гадала карову. Купіла і парасятка. Працавала цяжка ў якасці гаспадыні і гаспадара — касіла, малаціла, усенька рабіла. Пасля, калі я стала больш зарабляць, жыць стала лягчэй. Магла я дапамагчы грашымя.

Пасля вайны ў знішчанай краіне ўсім было цяжка, асабліва сем’ям, у якіх не было гаспадара, каго знішчылі так як нас. Але была надзея: вайна скончылася, перажылі найгоршае, то і жыццё некалі наладзіцца.

(заканчэнне будзе)

Алена АНШЭўСКАЯ

Жыццё праляцела як сон

Успаміны Наталлі РУДЗІНСКАЙ, народжанай у Бельску-Падляшскім у 1925 годзе, жыхаркі Познані.

Нарадзілася я 20 жніўня 1925 г. у мнагадзетнай сям’і настаўніка. Было нас чацвёра. Я — найстарэйшая і трое малодшых хлопцаў: Міхал, Ян і Рыгор. Да вайны жылося нам добра. Бацька быў настаўнікам у павятовай школе, потым вечарамі прывучаў жыдоўскіх дзяцей. На вуліцы, дзе мы жылі, недалёка ад цэнтара горада, быў рынак, дзе маці прадавала гародніну і фрукты з нашага агарода. Памагала я ёй часта, аднак бацька хацеў, каб пайшла я па яго слядах і стала настаўніцай. Выбух вайны знішчыў гэтыя планы.

З выбухам вайны ў нашай сям’і пачалася трагедыя. Бацьку майго змабілізавалі ў польскую армію, а потым немцы ўзялі мяне на прымусовыя работы.

З Бельска было нас шмат, так як і з навакольных вёсак. Быў гэта канец 1941 года. З Бельска завезлі нас поездам у Беласток, а затым у Гіжыцка. Я, адукаваная жанчына, трапіла добра. Узяў мяне Генрых Міхштэн. Мела я быць не толькі пакаёўкай да ўсяго, але і мела вучыць матэматыкі яго двух сыноў — 6- і 8-гадовага. Маці не займалася імі ўвогуле.

Дзеці былі добрыя, паслухмяныя, выконвалі ўсе мае заданні. Малодшы Філіп прытуляўся, любіў пшчоты. Доўга я аднак не жыла ў Гіжыцку. Пад канец 1942 года пан Міхштэн атрымаў загад пераехаць у Берлін. Чым займаўся ён да канца не ведаю, але думаю, што быў прафесарам хіміі. І так прыйшлося пераехаць і мне. Аднак я не наракала, бо ў Нямеччыне пазнаёмілася з цудоўным чалавекам — мамім першым мужам. Быў ім стрыечны брат прафесара. Не перашкаджала яму тое, што была я з варожага лагера. Часта гаварыў ён мне: „Сэрца не слуга, само выбірае”. Дык і выбрала мяне. Шчасце мае трывала дзесяць га-

доў — Хельмут памёр некалькі гадоў пасля вайны. Калі мы прыехалі ў Берлін, Хельмут аформіў мне новыя дакументы, пажаніліся мы. Прафесар быў сведкам на нашым шлюбе. У Берліне не жылі мы доўга. Прыбліжаўся фронт, у горадзе стала небяспечна жыць. Калі амерыканцы і рускія падзялілі Нямеччыну на зоны, мы апынуліся ў заходняй частцы.

Пры дапамозе сяброў прафесара пераехалі мы ў Швейцарыю, а адтуль у Амерыку. Там было нам добра, жылі мы ў сяброў, потым перайшлі на сваё. Шчасце было б поўнае, каб не хвароба мужа. Хельмут памёр у 1950 годзе, а мне прыйшлося жыць самой. Але як тут жыць на чужыне, без сваякоў, далёка ад роднага дома. Рашыла я вярнуцца дахаты. Мела з тым крыху праблемаў, аднак удалося.

У хаце не застала бацькоў, толькі аднаго брата — Яна. Усе загінулі забітыя немцамі. З братам я не магла дагаварыцца — ён меў да мяне жаль, абвінавачваў мяне ва ўсіх няшчасцях. Для яго стала я немкай, ворагам. Вырашыла я тады паехаць у Польшчу. Трапіла ў Варшаву, потым у Кракаў, дзе працавала настаўніцай. Там знайшла я свайго другога мужа — Уладыслава Рудзінскага.

Цяжка было мне жыць здалёк ад родных мясцін, без брата — але так склалася маё жыццё. З братам памірыліся мы сем гадоў таму. У Бельск стала я прыязджаць разам з унукамі. Дарога з Познані далёкая, самой страх.

Цяпер, як прыязджаю ў Бельск да сям’і, адчуваю, што гэта маё роднае месца на зямлі. Заўсёды буду вяртацца сюды. Жыццё праляцела як сон, была і за межамі, і ў розных гарадах Польшчы, перажыла двух мужаў, а на старое месца заўсёды вяртаюся. Дарогу дадому знайду заўсёды.

Паўліна ШАФРАН

Галодны і халодны быў

Успаміны Васіля БРАДЗЮКА, жыхара Нурца ў Нурэцкай гміне, народжанага ў 1911 годзе.

Калі набліжаўся нямецкі фронт, нашых людзей страшылі, што немцы будуць вельмі здэкавацца. Каля нашай вёскі, дзе будка была, падставілі вагоны, каб выязджаць у Расію. У тыя вагоны пагрузілася і наша сям’я. Калі поезд спыняўся, на станцыях давалі чай і хлеб. Завезлі нас у мясцовасць Казельшчына за Палтавай, а там да гаспадароў далі. Казельшчына была мо такая, як Мілейчычы, там царква была і манастыр з манашкамі.

Мама стала на працу ў школу, прыбіралі, а тата ў гаспадароў рабіў — яму плацілі галоўным чынам збожжам. У нашага гаспадара быў сын Ваня, то і мяне кацапы Ванем назвалі і гэтым другім імем і цяпер яшчэ мяне ў сяле называюць.

Калі ў Расіі настаў балаган, мы, пасля шасці гадоў пражывання там, сталі ўцякаць. Ехалі канём цэлае лета. Прыехалі на граніцу і не хочучь нас прапусціць, патрабавалі пасведчанне, што мы — адсюль. У мамы была старая асекурацыя на будынку, яна паказала яе і нас прапусцілі.

Нашы клуня з хлявом стаялі, а хата развалена была. Перазімвалі мы ў матчынай сястры. Пан нам даў хар-

чы, то пасля цэлае лета ў пана на гаспадарцы рабілі. Летам лебяду з-пад плота рвалі і варылі.

Жыды ракаў куплялі. Я аднойчы налавіў ракаў і прадаў жыдам, а за заробленыя грошы купіў буханку хлеба. Разрэзаў яе напалову — адну сабе, а другую хацеў брату і сястры занесці. Сваю палавіну з’еў. Прайшоў палову дарогі, а есці далей хочацца. Стаў я шчыпаць той хлеб, што нёс брату і сястры. І нічога я ім не прынёс...

Конь наш змарнаваўся. Урад даў пару коней на сяло, але іх заездзілі і ўрад забраў іх назад. Сталі людзі свой дабытак купляць. І сеяць пачалі. Урадавая камісія хадзіла і глядзела, у каго хата развалена была. Рабілі пратакол і пасля бявенне бясплатнае давалі. Так мы хату паставілі.

У Расіі я тры гады ў школу хадзіў, а ў Польшчы не хадзіў зусім, бо не было чаго есці. Галодны і халодны быў. Адалі мяне быдла пасвіць. У пана два гады пасвіў, два гады пасвіў у сяле авечак. І за Бугам быдла пасвіў. Не хварэў я, але за каўняром поўна бруду было, бялізны не мяняў. Але за лета далі мне дзвесце златаў і я іх дадому прынёс, пшчом ішоў. Бацькі мелі ўжо за што купляць. А як у вёсцы пасвіў, то далі мне цяля і бацькі з яго карову выгадалі.

Запісаў Аляксандр ВЯРЭЦКІ

Аб міры ў Рызе

Штогод у сакавіку ў „Ніве” паяўляецца артыкул аб тым, як у 1921 г. у Рызе сабраліся злыя палякі і яшчэ горшыя бальшавікі, якія нававаяўшыся ўдольгалі, селі за стол перагавораў і, у вялікай згодзе, падзялілі між сабою Беларусь. Але адначасова вучань у польскай школе, на ўроку гісторыі, даведваецца, што „wschodnią granicę Polski marszałek J. Piłsudski wygrał mieczem”, за што і паставілі яму помнік у Беластоку. Бо пераможца не дзеліць здабычы з пераможаным, а дыктуе яму свае патрабаванні. А пераможцам была Польшча. Перагаворамі аб міры з польскага боку кіравалі А. Вянцкоўскі, а затым Касакоўскі і І. Бернер; з савецкага боку таксама палякі — Юльян Мархлеўскі і Юзаф Уншліхт. Такім чынам, у Рызе не дзялілі Беларусь, а пераможцы-палякі афармлялі здабычу. А здабыча гэта была немалая: 114 000 км² зямель на ўсход ад лініі Керзана, выплата Савецкай Расіі 59 млн. залатых рублёў кантрыбуцыі ў месячны тэрмін, выплата залатымі рублямі ашчадных укладаў польскіх грамадзян, калі яны былі грамадзянамі былой Расіі і іншае. Рыжскі мірны дагавор з польскага боку падпісаў Ян Дамбскі; з савецкага — падпісаць гэты дагавор Ленін прыслаў Адальфа Іофе. Захад, а саблівва Лойд-Джорж, не акцэптаваў такой экспансіі Польшчы на ўсход, але быў пастаўлены перад фактам. А групу беларускіх дзеячаў ніхто не слухаў. Каб зразумець апісаных вышэй факты, трэба вярнуцца ў гісторыю. Пасля падзелу Польшчы польскія паўстанцы колы апрацавалі такую тактыку барацьбы, што кожныя 30 гадоў трэба рабіць паўстанне, нават нягледзячы на тое, што яно будзе падаўлена: няхай будуць ахвяры, каб нянавісьць пераказваць з пакалення ў пакаленне. Але паўстанне 1863 года паказала, што такой тактыкай жаданых вынікаў дабіцца немагчыма, бо праціўнік сканфіскаваў матэрыяльную базу польскіх феадалаў на ўсходніх землях. Таму было вырашана накіраваць старанні ў напрамку стварэння прывабнай польскай культуры, каб зрабіць палякаў стойкімі супраць дэнацыяналізацыі. Польскія паэты, пісьменнікі, кампазітары і вучоныя выдатна справіліся з гэтай задачай. Захопнікі не аказаліся вельмі неталерантнымі, і творы польскай культуры выдаваліся ў дзесятках тысяч экзэмпляраў. Польскія заможныя класы масава штурмавалі вышэйшыя навучальныя ўстано-

вы, здабывалі веды і займалі высокія пасты ў дзяржаўных установах і ў рускай арміі. У 1914 г., калі пачалася першая сусветная вайна, у рускай арміі служыла больш за 25 тысяч палякаў у афіцэрскіх званнях. Калі ў 1918 г. руская армія рассяпалася, то з яе радоў у польскае войска перайшло 125 палякаў у генеральскіх чынах і тысячы афіцэраў. Многа афіцэраў перайшло ў польскае войска і з былой аўстра-венгерскай арміі. Афіцэры і генералы з дзвюх армій былі ваеннымі спецыялістамі высокага класа. Яны хутка і ўмела сарганізавалі маладое польскае войска, у якім вясною 1920 г. налічвалася 738 тысяч жаўнераў і афіцэраў. Зброю паставілі: Францыя, Англія і ЗША. Яны далі Польшчы і пазыкі на экіпіроўку арміі. 2 977 млн. златаў гэтых даўгоў Польшча не паспела сплаціць аж да верасня 1939 года. Як у Студзеньскім паўстанні 1863 г. „белыя” і „чырвоныя” польскія паўстанцы ваявалі не толькі за сваю свабоду, але і за панаванне над беларускім і ўкраінскім народамі, так паступіла і адноўленая Польшча: у 1919 г. польскія войскі занялі вялікую частку Беларусі — аж да ракі Беразіны, а вясною 1920 г., узведзены 19.03.1920 г. у чын маршала, Ю. Пілсудскі пачаў паход на Украіну і 6 мая заняў Кіеў, прыкрываючыся мутнымі і няшчырымі абяцаннямі для ўкраінцаў і беларусаў.

У вайне 1920 г. польскія генералы і афіцэры паказалі высокія камандныя здольнасці, а польскі народ — высокую нацыянальную спеласць. Нават тыя палякі, якія знаходзіліся ў бальшавікоў, па магчымасці, дзейнічалі ў карысць Польшчы. Напрыклад, вялікую частку цяжкага ўзбраення для польскай арміі Антанта пасылаў караблямі праз Гданьск, але камандуючы Чырвоным Балтыйскім флотам Эдуард Панцэржанскі нічога не зрабіў, каб рэвідаваць караблі.

У Рызе палякі з абодвух бакоў сабраліся і аформілі вынікі сваёй перамогі. Каб прыдаць мірнаму дагавору прымету аб’ектывізму, у дагавор было ўпісана, што Польшча запэўніць беларусам, украінцам і расіянам, якія стануць яе грамадзянамі, раўнапраўе і магчымасць развіцця сваіх культур і мовы. На жаль, урад Польшчы гэтага абавязальства не стрымаў, а ў 1934 г. афіцыйна аб’явіў аб адмове выконвання гэтай пастановы, наложанай на Польшчу трактатам, падпісаным у 1919 г. у Версалі і ўпісанай у польскую канстытуцыю 1921 г.

Мікалай КАПЧУК

ботнікі прыедуць і забяруць. Але не дарма. Трэба заплаціць грошы, і то немалыя. Тады хочацца паставіць пытанне: чаму селяніна абдзіраюць са скуры, калі і так ён голы? Бо не кожны можа вылажыць некалькі тысяч злотых за тое, што нехта прыедзе на панадворак і забярэ шыфер, за які чалавек раней заплаціў грошы.

Па-мойму, гэта несправядліва. Кошты утылізацыі павінны абсяпечвацца дзяржавай, а не падаткапалцельшчыкамі. А калі няма такой магчымасці, дык стаўкі трэба панізіць да мінімуму.

Уладзімір СІДАРУК

Вясна ў прыродзе

Пераможцы фатаграфічнага конкурсу з настаўніцай Алінай Пліс.

Нядаўна былі падведзены вынікі фатаграфічнага конкурсу „Вясна ў прыродзе”, арганізаванага ў Гайнаўскім белліцэ пад лозунгам „Не праявай першай вясны XXI стагоддзя”. Цяпер у школе працуе пасляконкурсная выстаўка фатаграфій. Сярод прац многа здымкаў Беларэжскай пушчы і яе ваколіц.

Камісія, у якую ўвайшлі мастак Віктар Кабац, фатограф Славамір Кулік і настаўнік біялогіі Аліна Пліс (была ініцыятаркай правядзення конкурсу), першае месца прысвоіла Міхалу Андрасюку (II „б” клас), другое — Дануце Шпілько (I „б”) і Іаанне Пракапюк (III „д”), трэцяе — Малгажаце Карпюк (I „б”), а вылучэнні — Войцеху Адамскаму (III „а”), Марце Лапінскай (III „д”) і Камілю Смактуновічу (I „б” белгімназіі).

— Паколькі такі фатаграфічны конкурс адбываўся ў нас першы раз, узровень выканання фатаграфій не лічу самым высокім. Разглядаючы здымкі, ацэньвалі мы згоднасць з конкурснай

тэмай ды мастацкія прыкметы, — заявіла настаўніца Аліна Пліс.

Ад верасня мінулага года ў белліцэ на ўроках біялогіі і ў рамках гурткаў рэалізуецца тэма прыродазнаўчай спадчыны рэгіёна. У кабінете для навучання біялогіі паказвалася выстаўка „Чужое хваліце, свайго не ведаеце”, якая заахвочвала наведваць цікавыя месцы Гайнаўшчыны. У будучым школьным годзе на ўроках біялогіі, геаграфіі і іншых прадметаў будзе рэалізавацца новая тэма — „Нацыянальныя паркі”.

— Штуршком для арганізавання прыродазнаўчай і фатаграфічнай выставак былі заліковыя працы па біялогіі. Выраслі мы, што кожны год будзем выконваць працы на тэму акружаючай нас прыроды, — пайнарвала Аліна Пліс. — У будучым годзе хочам наблізіць справу, якая непасрэдна нас датычыць — ахову прыроды ў парках.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Рэцэпт на беспрацоўе

Пачынаецца ў нашай краіне выбарчая кампанія і лідэры правых і левых палітычных групіровак абяцаюць грамадзянам залатыя горы. Палепшае жыццё ў дзяржаве — крычаць палітыкі — калі мы выйграем парламенцкія выбары, але пасля, калі ўзлезуць на вярхушку і сядуць у мяккія крэслы, хутка пра ўсё забываюць. Не думаюць яны пра выбаршчыкаў, толькі стараюцца як мага лепш абяспечыць сваю сям’ю і радню. А праблемы надалей застаюцца невырашанымі.

Беспрацоўе ў краіне павялічваецца з месяца ў месяц і, думаю, пад канец года будзе 3,5 мільёна беспрацоўных, але гэтым нашы палітыкі мала пераймаюцца, бо ім і так добра жывецца.

Працаўнікі г.зв. мундзірных службаў

Пачаліся сенакосы

З канцом траўня г.г. на лугах Падляшша пачаліся сенакосы. У гэтым годзе безумоўна будзе больш сена чымсьці год таму, калі большасць нашага рэгіёна пацяпрела ад замаразкаў і засухі. Хаця ў гэтым годзе вясна даволі позняя, але гаспадары думалі, што мінулагодні

адыходзяць на пенсіі раней і ў сіле здароўя. Будучы пенсіянерамі падзарабляюць далей, хаця маюць і так высокія пенсіі. На маю думку патрэбны адзін Сеймавы закон, які забараніў бы пенсіянерам дадаткова працаваць. Пераважна былі вайскоўцы ды паліцыянт-пенсіянеры закладаюць ахоўніцкія суполкі, у якія бяруць калегаў па прафесіі і іх ахвотна ангажуюць на працу прыватныя бізнесмены, бо не трэба плаціць складчыны ЗУС. Агентамі розных страхавачных фірмаў з’яўляюцца таксама пераважна пенсіянеры. Каб такіх усіх пенсіянераў звольніць з працы, дык на 30 працэнтаў паменшала б беспрацоўе ў нашай краіне. Варта, каб нашы ўлады над гэтым задумаліся.

Мікалай ЛУКЯНЮК

неўраджай паўторыцца, бо вясна была амаль без дажджу. Аднак цяпер перайшла доўгачаканая хваля дажджоў, якая ў вялікай ступені направила ўраджайнасць, а прыгтым і змачыла першае ў гэтым годзе сена. Трэба мець надзею, што сёлетняе лета будзе лагоднае для цяжкай долі селяніна.

(рэма)

Дзіўны закон

Нядаўна яшчэ шыфер з’яўляўся адным з папулярнейшых матэрыялаў, якімі пакрывалі дахі. Зараз гаворыцца, што ён — шкоднае для здароўя рэчыва. У мінулым годзе спынілася вытворчасць і продаж шыферу. Што тады рабіць з тым, што застаецца на дахах? Закон забараняе выкідаць яго на свалкі ці закопваць. Адзіны выхад — утылізаваць. Гэтай справай займаецца адзіная ў Беластоку фірма. Калі нехта хоча скінуць шыфер з даху, вымушаны паведаміць гэту ўстанову, а тады ра-

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.
Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niwa>
E-mail: niwa@kurier-poranny.com

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімоў.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп’ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.
Друк: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na IV kwartał 2001 r. wpływa 5 września 2001 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocz-

towe na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2001 r. wynosi 19,50 zł.
3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 84,00; pocztą lotniczą Europa — 96,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 120,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A. Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa. Nr konta PBK S.A. XIII Oddział Warszawa 11101053-16551-2700-1-67.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 2,80 zł, a kwartalnie — 36,40 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,10 (kwartalnie — 53,30), pocztą lotniczą: Europa — 4,70 (61,10), Ameryka Płn., Afryka — 5,30 (68,90), Ameryka Płd., Środk., Azja — 5,90 (76,70), Australia — 7,70 (100,00). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

<http://anekdotov.net/pic/photo/>

Новы клуб „Баабаб”

Заснавалі на ўчастках новы клуб сене́ра „Баабаб”. На тых участках расце рознае насенне — і кветкі, і гародніна, кусты ды дрэвы, адно толькі што таго баабабаняма, але справа не ў клімаце ды геаграфічнай праўдзе. Баабаб таму, я так мяркую, што бабаў у клубе сене́ра шмат, а мужчын — як на лякарства. Таму дзедзькі ў „Баабаб” цешацца вялікім попытам. На аднаго мужыка, бывае, па тры-чатыры бабенцы, або і болей, калі ён яшчэ харошы, хату мае ды пенсію, а дзяцей „на сваім”. І самі бабкі не ведаюць — ці лепш, каб яшчэ квітнеў, ці каб ужо зусім старэнькі быў, каб яго дахаваць ды пахаваць, на ўсім яго багаці паклаўшы ручку. Што, не? Кацярына ўжо трох пахавала, то і пра цацвёртага задбае. Ды не, усе сваёй смерцю адышлі на той бок. Здаецца, тэмпераментамі не сышліся. Бо Кацярына і цяпер рэй вядзе на спатканнях клуба сене́ра, на рэпетыцыях пенсіянерскага ансамбля „Залатая заколка ў сівым гугліку”. Але зусім сівых спявачак то няма ў калектыве, бо ж усе фарбаваныя — якая на залатую бландзінку, другая на плацінавую, іншыя — рудыя ад вавёркі па каштан. А дзядзькі — хто сіва-срэбны, сіва-белы, а хто і зусім не мае чаго фарбаваць, і заколка нікому з іх непатрэбныя. Але тая „заколка” дык прыколка — адны жарты трымаюцца старых і не зусім старых у гэтай вясёлай кампаніі. Але не ўсё абярнеш у жарт.

Прывялі ў клуб „Баабаб” Верка з Галкай Зоську. Зашумела ў бабскіх радах: на халеру яшчэ адна баба? Але з усмешкамі сталі частаваць Зоську пірагам, а ўсмешка тая ядавiтая: гатовы гэтай лішняй бабе падсыпаць мыш’яку ў той пірог. Ведаеце бабскую з’едлівасць (не кажу пра Агату, бо вы не можаце ведаць пра яе адмысловую, проста касмічную з’едлівасць; не гавару пра яе, бо мне больш прыемна ад-

чуваць вашу сімпатыю да мае прыгажэйшае паловы). Ну, атруцім табе тут жыццё так, што сама забярэшся. Але Зоська спажыла той кавалак пірага са смакам, зусім ёй упоперак горла не стаў. І заспявала. Ой, як хораша! — зноў твая ўхмылікі... Тут і дзядзькі пацікавіліся новым таварам. Косця Матук (блэк у цэнтры, удавец, з дочкамі кантакт мерны — па грошы ен прыходзяць) запрасіў Зоську ды Галку з Веркай да сябе ў гасці. Па дарозе зайшлі на базар на Юравецкай. Ой, махалі красныя дзеўкі Косцю на прывітанне, не прапанавалі сваго тавару „пан вазьмі” (цыгарэт ды гарэлікі), а намякалі на больш салодкія хвіліны. „О, такіх старых пан Косця ўжо водзіў?” — „Гэта мае каліжыніцы з клуба „Баабаб!”

Пасядалі тры кабаты ў Косцевым салоне, сталі піць каву ды гарбату. Сарвалася Верка з месца, калі Косця стаў завельмі цікавіцца тым, чым займалася Зоська да адыходу на пенсію. „Косця, гэтыя кветкі сонца не любіць, трэба іх перанесці на ўсходнія вокны. А фіранкі я табе перавешу, дзе ты маеш змену? Галка, падмайся, бяры табурэтку, змені Косцю шторы”. Дзядзька Косця здзіўся: „То ж і шторы мае, і фіранкі чыстыя!” — „Але не ў стылі шпалераў. На шпалерах паяскі, а на шторах — кветкі...” — „Ты, Верка пра мой густ не гавары. А мне твой нецікавы. Якія хацеў, такія і павесіў”.

Надуліся Верка з Галкай. Злосна пазіраюць на Зоську, што надта ж цікава распавядае, як ёй рабілася ў „жалезнай” краме не ўскраіне Беластока. А потым твая двое дзівакоў пачалі пра „Ніву” штосці, па-свойму...

— Взьмі ты, Воська, — азвалася набздычаная Галка да Веркі, — ідзем дахаты. По цю ём пшыўлёкла да нашэго клубу?!

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны” Андрэя Гаўрылюка

— Я беспамылкова здагадваюся, колькі гадоў сужонства мае за сабою любая пара...

— Як?

— Калі жонка гаворыць „Яго кавалерскія гулянкі” — гэта абазначае год. „Нашы шалёныя пагулянкі” — тры гады. А „Ягонае няспыннае п’янства” абазначае больш за пяць гадоў сужыцця.

— Чаму ў апошні час п’еш больш за ўсіх?

— Гэта спадчынае.

— Як гэта?

— Памерла цешча і па ёй я наслідаваў пяць вэдзер самагонкі.

— Міша, я чуў, што ў Амерыцы ад гарэлікі памірае кожны трэці чалавек.

— Ну і што? Нас толькі дваіх.

— Пасля ўступлення ў сілу сухога закона людзі сапраўды п’юць менш, але пабольшала разводаў. Чаму гэта так?

— Няма чаму дзівавацца. Многія мужы ўпершыню глянулі цвярозым вокам на сваіх жонак.

— Я чула, што звычайны чалавек вымаўляе ў суткі дзве тысячы слоў...

— А я табе, дарагая, і гавару, што ты з’яўляешся феноменальна асобай.

Хворыя Барыс і Янка скардзяцца медсястры на свайго суседа ў шпітальнай зале, крык якога парушае іхні спакой:

— Сястра, перавядзіце яго ў залу для безнадзейна хворых.

— Як жа я яго перавяду, калі гэтая зала тут?

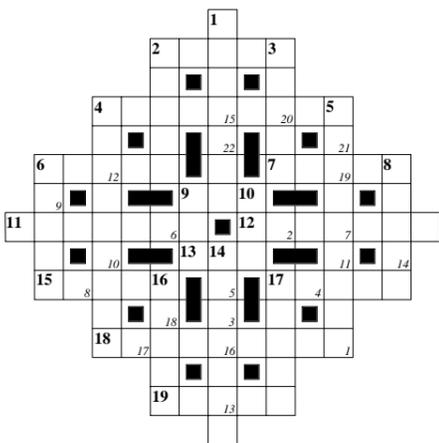
Адзін лекар шпацыраваў з жонкаю і прывітаўся з прыгожаю бландзінкай.

— Што гэта за жанчына? — спытала жонка.

— Сяброўка па прафесіі, — тлумачыць муж.

— А па чыёй прафесіі: тваёй ці яе?

Крыжаванка

Вертыкальна: 1. ствол або яго частка зрэзанага без верхавіны дрэва, 2. грашовая адзінка, напр. у Чэхіі, 3. участак вялікай прасторы, 4. адтуліна для выхаду паветра, 5. адсутнасць сіметрыі, 6. бразільскі штат з Форталезай, 8. жаночае імя, 9. ход жыццёвых падзей, незалежны ад волі чалавека, 10. шматгадовая травяністая расліна сямейства ароідных з паўзучым карэнішчам, 14. раптоўны разгар, пачатак, 16. няміласць, непрыхільнасць, 17. пякельная пасудзіна са смалой. (Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграныя кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 19 нумара

Гарызантальна: дэльта, Ямантау, дакота, насечка, ржанне, клірас, манокль, асечка, гуарані, зараза.

Вертыкальна: ляснік, Карскі, стачка, Дудар, Лукша, тытан, жандар, нектар, ельнік, луска, рэчка, смага.

Рашэнне: **Кузьма Чорны.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем **Яўгену Барэлю** з Ваўкавыска і **Надзеі Сцяпанавай** з Віцебска.

Гарызантальна: 2. сталіца Французскай Гвіяны, 4. спадчыннае сямейнае найменне, 6. моцнае жаданне піць, 7. рэшткі разбуранага збудавання, 9. чылійская рака, 11. здольнасць перажываць на аснове ўражанняў, 12. шэраг малітвенных прашэнняў, 13. горад на ўсходзе Амана, 15. паўднёвае пладовае дрэва, блізкае да слівы, 17. усходнеазіяцкі паўвостраў, 18. сувязь паміж асобнымі ўяўленнямі, калі адно з іх выклікае другое, 19. парванне сувязі, выхад са складу.

О-то-то слоўнік!

З праблемай слоўнікаў спаткаўся кожны, хто спрабаваў напісаць пару слоў па-беларуску. Адкуль узяць слоўнікі — пытаецца кожны чужаземец, які хоча вывучаць беларускую мову. Пра найбольшы, фундаментальны пачын беларускіх акадэмікаў-моваведаў, пяцітомны „Тлумачальны слоўнік беларускай мовы” Ян Максімяк калісьці напісаў: „Над ім заплакаць можна”.

Інтэлектуальную гульню на ўзаранай, але далёка не ўсюды засеянай ніве беларускай лінгвістыкі запрапанавала Радыё Свабода. Увесць 1999 год у эфі-

ры гучала „слова на дзень для памяці і для роздуму”. Тлумачыць важныя для беларусаў у XX стагоддзі паняцці ўзяліся журналісты, пісьменнікі, палітыкі, мастакі. Так узнік „Слоўнік Свабоды”. У ім 365 тэрмінаў, ад слова „Бог” да слова „слова”. Кніга выйшла як асобны нумар мінскага часопіса „Arche”. Майстэрства аўтараў, знаёмасць да дробязяў не толькі мовы, але і беларускіх рэалій, лёгкасць пярэ ды пачуццё гумару не дазваляюць адкласці слоўнік, не дачытаўшы яго да канца.

Вытрымкі са „Слоўніка Свабоды” пачынаем беластоцкім акцэнтам...

М. В.

Ровар

Нічога, што слова чужое, але як жа яно дарагое!

Калі табе сем гадоў і ты дастаеш ад бацькоў сапраўдны, „дарослы” *ровар* — ты ня толькі стаешся шчаслівым уласнікам, якому пачынаюць зайздросціць твае *бязроварныя* сябрукі. Ты таксама бярэш адразу некалькі прыступак у дароўнасць. Жыццё для цябе пачынае рухацца шпарчэй, як і ты сам у прасторы.

А калі твой *ровар* мае лапку, на якую можаш яго абапёрці і паставіць дзе заўгодна, а да таго званочак, лямпачку і дынама, а яшчэ набор ключоў у адмысловай скураной сумачцы пад рамай — немагчыма адразу й прыдумаць, чаго яшчэ можна было б жадаць. Калі б жыццё ўвесь час было такое, як у твая *першароварныя* дні!

У нас на Беластоцчыне польскія *ровары* мелі ўсе гэтыя дадатковыя снасьці. А вось у савецкіх „вэлясыпэдах” пад назовам „Урал”, якія таксама можна было купіць у крамах у Бельску, Гайнаўцы ці нават у Нарве, не было лямпачак, дынамаў і лапак. „Уралы” былі таннейшыя за польскія самакаты і лічыліся куды горшым набыткам. Нават узнікла здэклі-

вая прысьпеўка пра кавалераў на „Уралах”. Рэфрэн гучаў прыблізна так: *Каханая, чакай, я к табе прыведу рускім роварам „Урал”*. Прыехаць на ім завідна да дзяўчыны ў суседнюю вёску яшчэ было можна, але як жа вярнуцца дахаты недзе пад поўнач?

Пяшчаная разьезджаная дарога ў полі альбо лесе, зрэдзьчасу жвіроўка, у вёсках брукаванка — ня надта каб было дзе разгнацца *роварам* на Беластоцчыне ў 60-я і 70-я гады. Дый цяпер асфальтовак пабольшала не нашмат. Але народ ездзіў на *роварах* часта й густа. *Ровар* — аўтамашына дзятвы і бядоты. У загадным часе аднаго й другога на Беластоцчыне было адволі.

Дзядулі, што помнілі „першага і другога немца”, казалі, што цяперашнія рускія й польскія *ровары* — гэта баракло ў параўнанні з нямецкімі. „Нямецкі, о-то-то быў *ровар!*” — пераконвалі. Але колькі я ні прыглядаўся да іхніх самакатаў, на якіх яны ездзілі нядзелькамі ў царкву, мне ніколі ня ўбачыўся ні адзін „о-то-то” *ровар*...

Мабыць, усе „о-то-то” *ровары* існуюць адно ў нейчым маленстве...

Ян МАКСІМЮК

(друкуецца паводле часопіса „Arche”)